

# Голас Радзілы

№ 5 (2043)  
4 лютага 1988 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ  
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.  
Цана 4 кап.



Добры дзіцячы сад у рабочых мінскай птушкафабрыкі імя Н. Крупскай. Бацькі спакойныя за сваіх малышоў: з імі вопытныя педагогі-выхавальнікі, клопатлівыя няні, на кухні сада працуюць умелыя повары. Харчаванне для дзяцей падбірае ўрач-дыеталаг, ён рэгулюе каларыйнасць і набор неабходных вітамінаў. Ёсць у дзяцей пакоі для гульні, спартыўных і музычных заняткаў. Гэты фотаздымак зроблены ў час абеду. Дапамога ў сервіраванні стала, прыбіранне посуду — абавязковы момант працоўнага выхавання малых.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

## 3 АФІЦЫЙНЫХ ПАВЕДАМЛЕННЯЎ

## АДКРЫЎСЯ ПЛЕНУМ ЦК КПБ

У Мінску адбыўся пленум Цэнтральнага Камітэта КПБ. На ім ішла прынцыповая і дэлавая размова аб ходзе перабудовы эканамічнага і грамадскага жыцця ў рэспубліцы. У выступленнях адзначалася, што эканоміка і сацыяльная сфера Беларусі развіваюцца дынамічна.

Аб'ём прамысловай вытворчасці летась узрос на 14 працэнтаў пры плане 9,3. Звыш плана выраблена прадукцыі на 2,2 мільярда рублёў. Павысілася і сярэднегадавая вытворчасць сельгаспрадукцыі. Сукупная рэнтабельнасць сельгаспадарчай вытворчасці склала 30 працэнтаў.

## ДЭКАДА ДРУЖБЫ

## САВЕЦКА-ІНДЫЙСКІЯ СУВЯЗІ

У нашай рэспубліцы, як і ўсюды ў краіне, прайшла дэкада савецка-індыйскай дружбы. Для ўдзелу ў ёй у Мінску знаходзілася дэлегацыя Індыйска-савецкага культурнага таварыства на чале з міністрам працы штата Карнатака С. К. Канта.

Госці з Індыі сустрэліся з кіраўніцтвам і актывістамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, Мінскага гарадскога аддзялення Таварыства савецка-індыйскай дружбы. У той жа дзень вечарам яны прынялі ўдзел ва ўрачыстым сходзе прадстаўнікоў грамадскіх горада, прысвечаным Дню рэспублікі Індыі.

Беларусь атрымлівае з дружалюбнай дзяржавы медыцынскае абсталяванне і лякарствы, мінеральную сыравіну, фарбавальнікі, гербіцыды, швейныя і трыкатажныя вырабы, чай, каву, вострыя прыправы. У сваю чаргу, беларускія прадпрыемствы пастаўляюць у Індыю вялікагрузныя аўтамабілі, розныя машыны і абсталяванне, угнаенні, будаўнічыя матэрыялы і іншыя прамысловыя тавары.

На сходзе выступілі С. К. Канта і член нацыянальнага савета Індыйска-савецкага культурнага таварыства адвакат з штата Арыса С. В. Мурці. У рабоце сходу прынялі ўдзел намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Мікуліч, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР В. Крыжкі.

## АДКРЫЦЦІ, РАСПРАЦОЎКІ, ВЫАХОДСТВЫ

«МУСКУЛЫ» ДЛЯ РОБАТАЎ, ІНШАЙ АЎТАМАТЫЧНАЙ ТЭХНІКІ, ЗДОЛЬНЫЯ І ПУШЫНКУ ПАДНЯЦЬ, І ЗРУШЫЦЬ ШМАТОННЫЯ БАЛВАНКІ, ПРАПАНАВАЛІ СТАНКАБУДАЎНІКАМ СПЕЦЫЯЛІСТЫ ГОМЕЛЬСКАГА ВЫТВОРЧАГА АБ'ЯДНАННЯ «ГІДРА-АЎТАМАТЫКА».

Адсюль у арэнбургскае аб'яднанне «Гідрапрэс» паступіла першая партыя так званых прапарцыянальных гідраблокаў.

Сёлета «Гідрааўтаматыка» адправіць спажывецам некалькі соцень новых апаратаў. А ў разліку на далейшае павелічэнне іх выпуску гамільчане ствараюць спецыяльны ўчастак. Бо патрэбы айчынных машынабудаванняў ў надзейнай гідраўліцы вельмі вялікія.

ВУЧОНЫЯ ІНСТЫТУТА ЯДЗЕРНАЙ ЭНЕРГЕТЫКІ АКАДЭМІ НАВУК БССР СУМЕСНА СА СПЕЦЫЯЛІСТАМІ МІНСКАГА НАВУКОВА-ДАСЛЕДЧАГА ІНСТЫТУТА БУДАЎНІЧЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ СТВАРЫЛІ НОВЫ БУДАЎНІЧЫ МАТЭРЫЯЛ — ДЭКАРАТЫВНЫ БЕТОНПАЛІМЕР, ЯКІ НЕ МАЕ АНАЛАГАЎ У КРАІНЕ І ЗА МЯЖОЙ.

Вырабляецца ён з пяску, адходаў камнепрацоўкі, пірытных агаркаў, каляровых пігментаў: вокісу хрому, сажы.

Навінка беларускіх вучоных валодае высокімі фізіка-механічнымі характарыстыкамі, павышанай стойкасцю да дзеяння агрэсіўных асяроддзяў, вызначаецца даўгавечнасцю. Трываласць у параўнанні са звычайным бетоном павышаецца ў трычатыры разы, марозастойлівасць павялічваецца ў два разы. Бетонпалімер замяніць мармур і граніт пры вырабе дэкаратыўных панелей, аздабленні цокаляў і сцен будынкаў, вестыбуляў, станцый метро, падземных пераходаў.

ГЭТЫ ЯРКА-ЖОУТЫ АЎТОБУС З КІДКІМ СЛОВАМ «ВЫПРАБАВАННІ», ЯКІ З'ЯВІўСЯ НА ВУЛІЦАХ МІНСКА, НЕ АДРОЗНІВАЕЦЦА АД ПАДОБНЫХ ЯМУ МАШЫН.

Аднак, разам з тым, яму няма аналагаў у айчынным машынабудаванні. Гэты аўтобус забяспечаны мікрапрацэсарнай сістэмай кіравання механічнай трансмісіяй. Усе складаныя працэсы, якія адбываюцца ў каробцы перадач і сістэме счаплення, ажыццяўляюцца без маніпуляцыйных рычагаў і педаляў, якіх вадзіцелю ў гарадскіх умовах за змену прыходзіцца рабіць больш пяці тысяч.

Стварылі гэту сістэму вучоныя Беларускага політэхнічнага інстытута на чале з загадчыкам кафедры «Аўтамабілі» доктарам тэхнічных навук Аркадзем Грышкевічам і супрацоўнікі Усесаюзнага канструктарска-эксперыментальнага інстытута аўтобусабудавання Мінаўтапрама СССР пад кіраўніцтвам Мікалая Лузінава.

Перавыкананы заданні па ўвяду жыцця, школ, бальніц і паліклінік, іншых аб'ектаў культурна-бытавога прызначэння. За два апошнія гады ў Беларусі справілі наваселлі амаль 200 тысяч сямей.

Узрос і дабрабыт людзей. Сярэднемесячная зароботная плата рабочых і служачых за год павялічылася на 8,2 працэнта, калгаснікам — на 14,3 працэнта, выплаты і льготы з грамадскіх фондаў спа-

жывання — на 10,6 працэнта.

Але галоўная размова на пленуме ішла пра тых хібы, што яшчэ не вырашаны, праблемы, якія ўсё яшчэ чакаюць свайго вырашэння. На жаль, іх пакуль няма. У сувязі з гэтым асоба ўвага ўдзялялася паліпшэнню арганізацыі справы і павышэнню ўзроўню падрыхтоўкі кадраў. З дакладам на пленуме выступіў першы сакратар ЦК КПБ Я. Сакалоў.

## КАНФЕРЭНЦЫІ

## АБМЯРКОЎВАЮЦЬ ГІСТОРЫКІ-СЛАВІСТЫ

«Вялікі Кастрычнік і славянскія краіны» — гэтай тэме была прысвечана XI Усесаюзная навуковая канферэнцыя гісторыкаў-славістаў, што прайшла ў Мінску. Тры дні вядучыя вучоныя, якія вывучаюць гісторыю славянскіх народаў, абмяркоўвалі вынікі навукова-даследчай работы апошніх гадоў, намячалі шляхі ўдасканалення выкладання гістарычнай навукі ў сувязі з перабудовай вышэйшай школы.

## РЭКАНСТРУКЦЫЯ

## НА ВЁСЦЫ НАВАСЕЛЛІ

На цэлы сучасны пасёлак павялічыў свае магутнасці Івацэвіцкі домабудуўнічы камбінат. Пасля рэканструкцыі цэха буйнапанельнага домабудавання з яго канвеера сышлі першыя двухкватэрныя катэджы для вёскі.

Цяпер на камбінаце механізаваны ўсе працаёмкія працэсы, дзякуючы выкарыстанню прыроднага газу паскораны працэс прапаркі панелей, значна павышана заводская гатоўнасць вырабаў.

Сёлета камбінат паставіць вёсцы 260 двухкватэрных дамоў — у два з палавінай раза больш, чым да рэканструкцыі.

## КІРМАШЫ

## ТЫСЯЧА ПАКУПАК

Менш чым месяц аддзяляла другі кірмаш-распрадажу сельгаспадарчай тэхнікі, арганізаваны Мінскім абласным аграпрамысловым камітэтам, ад першага. Паўтарэнне было выклікана шматлікімі просьбамі з гаспадарак. Бо на кірмашы можна без доўгіх узгадненняў купіць ці прадаць патрэбную тэхніку. Частка калгасаў і саўгасаў па розных прычынах не ўдзельнічала ў першай сустрэчы, той-сёй увогуле яе праігнараваў і цяпер спяшаецца нагнаць упущанае.

Сума здзелак на паўторнай распрадажы склала 3,8 мільёна рублёў, амаль на паўтара мільёна больш чым на папярэднюю. Расшырыўся асартымент тэхнікі. З'явіліся, напрыклад, аграгаты для ўборкі камяноў, абсталяванне для перапрацоўчых галін, плугі-культиватары. Яшчэ адна характэрная рыса новага кірмашу — выхад на рынак саміх калгасаў і саўгасаў. Раней пакупкі афармлялі пераважна базы аграпрамкамбіната.

## ДОМ БЫТУ



На 1 мільён 600 тысяч рублёў паслуж насельніцтву плануе аказаць сёлета калектыў Дома быту, які адкрыўся паўгода назад у жылым раёне вытворчага аб'яднання «Гомсельмаш». Бытавікі стараюцца стварыць максімум зручнасцей для кліентаў, павышаюць культуру, апэратыўнасць і якасць абслугоўвання. Асабліва эладжанай работы ад калектыву запатрабаваў пераход на самафінансаванне і самаакупнасць.

НА ЗДЫМКАХ: новы Дом быту; заўсёды гатова параіць заказчыкам арыгінальны фасон сукенкі ці касцюма мастак-мадэльер атэлье Людміла МАТЫЖЫНА (злева).

## ЗНЕСНІ ГАНДАЛЬ

## ВЕЛАСПЕДЫ НА ЭКСПАРТ

Першую партыю двухколавых і трохколавых дзіцячых веласіпедаў «Зубраня» адправіў у Румынію і Польшчу калектыў Маладзечанскага заводу металавырабаў.

За мінулы год тут асвоены выпуск прынцыпова новых мадэлей.

Прадукцыя завода карыстаецца попытам не толькі ў сацыялістычных краінах. Цікавасць да маладзечанскіх дзіцячых веласіпедаў праяўляюць гандлёвыя арганізацыі ФРГ, Італіі, Фінляндыі.

## САЦЫАЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ

## ПА ЗДАРОЎЕ — У «ЛЯСНЫ»

Першых адпачываючых прыняў санаторый-прафілакторый калгаса «40 год Кастрычніка» Камінецкага раёна, пабудаваны ў маляўнічым месцы. Калгасная здраўніца, дзе штогод змогуць адпачыць і паправіць здароўе звыш пяцісот сельскіх працаўнікоў, узведзена па патрабаванню земляробаў і ў адпаведнасці з планам сацыяльна-эканамічнага развіцця гаспадаркі. Медыцынскі комплекс аснашчаны самым сучасным абсталяваннем і апаратурай, сюды запрошаны на работу вопытныя ўрачы.

## НОВЫЯ ВЫРАБЫ

## ПАНО НА КУХНІ

Для любой кухні падыдуць пано з керамічных плітак, асвоеных у вытворчым аб'яднанні «Мінскбудматэрыялы». Мастакі прадпрыемства стварылі цэлую серыю міні-праектаў абліцоўкі сцен, кожны з якіх уключае ў сябе некалькі варыянтаў узораў. А ў суправаджальных схемах паказана, як клеіць той або іншы «кавалачак» арнаменту.

За кошт новых рысункаў завадчане прыметна расшырылі асартымент прадукцыі. Сёння на пліткі іх наносіцца больш як 220 відаў, галоўным чынам, метадам шаўкаграфіі, якая дае найбольш выразныя адбіткі. На эксперыментальным участку вытворчасці пачалося асваенне вырабаў са шматкслернымі «пераводнымі карцінкамі» — дэколямі. Такія рысункі будуць пастаўляць работнікі Мінскага фарфаравага заводу.

Сёлета аб'яднанне выпусціць больш як 8 мільёнаў квадратных метраў плітак. Тры чвэрці гэтай дэфіцытнай прадукцыі паступіць у рознічны продаж.

## ДАКУМЕНТАЛЬНАЕ КІНО

## «НАРАДЖЭННЕ АРМІІ»

Усяго толькі паўгадзіны цягнецца фільм беларускіх кінадакументалістаў, але ён дае шырокую панараму гісторыі стварэння Чырвонай Арміі — абаронцы маладой Савецкай рэспублікі ад інтэрвентаў. Стужка знята да 70-годдзя з дня нараджэння Савецкіх Узброеных Сіл і перададзена для паказу па тэлебачанні нашай краіны і за мяжой.

Улічваючы ўзросшую цікавасць да дакументаў, стваральнікі фільма выкарысталі нямала хронічных год. Разам з «хрэстаматыічнымі», глядач убачыць унікальныя архіўныя знаходкі, якія ўваскрашаюць перыяд грамадзянскай вайны і замежнай інтэрвенцыі. Яны, што называецца, без рэтушы даюць праўдзівыя карціны салдацкага жыцця. Яшчэ нярэдка замежныя гісторыкі сцвярджаюць: Краіна Саветаў з першых дзён ваенізавалася. Фільм — пераканаўчае прырэчэнне тым, хто падваргае сумненню стварэнне Чырвонай Арміі як абаронцы нашай Радзімы ад нападу ворагаў.



## ПРЫВІЛЕІ ЦІ АБАВЯЗКІ?

## ПЕРАБУДОВЕ ПАТРЭБНЫ АБАРОНЦЫ

## СУСТРЭЧА З МАЛАДЫМ РАБОЧЫМ, ЯКІ НЯДАЎНА СТАЎ КАМУНІСТАМ

— Чаму я стаў камуністам? Паспрабую адказаць на гэта не столькі складанае, колькі «аб'ёмнае», ці што, пытанне. Кожны з нас, хто аднойчы вырашыў узяць ручку, чысты аркуш паперы і напісаць: «Прашу прыняць мяне ў рады Камуністычнай партыі Савецкага Саюза...», у той момант для сябе ўжо адказаў на абавязковае «чаму?»

— Такім чынам, можа, спачатку трэба раскажаць пра сябе?

— Зараз мне дваццаць пяць год, працую стругальшчыкам на Мінскім заводзе імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, маю сям'ю — жонку і маленькае дзіця. На прадпрыемстве працую ўжо пяць год, паступіў сюды адразу пасля заканчэння вайскавай службы. Нарадзіўся ў Беларусі, пад Заслаўем, у школу пайшоў тут жа, але заканчваў яе ўжо далёка ад родных мясцін, у Сібіры, адтуль і ў армію прызываўся. Чаму такія павароты лёсу? Бацька мой — беларус, маці — руская. Так склаліся сямейныя абставіны, што пераехалі мы на жыццё ў Іркуцкую вобласць. Але пасля арміі пацягнула мяне на радзіму — у Беларусь.

Спачатку хацеў паступаць у інстытут, каб працягнуць адукацыю (у школе вучыўся даволі паспяхова), але калі пасля службы ў арміі ўзяўся за падручнікі, то зразумець, што шмат чаго забылася, а цярпення аднавіць школьныя веды, хутчэй за ўсё, не хочацца. Вось так і застаўся ля станка. І ніколі не шкадую. Можна лічыць, што справу я сваю знайшоў адразу, без асаблівых ваганняў і памылак. Такім чынам, біяграфія мая самая звычайная, як, дарэчы, і ў многіх іншых.

Што яшчэ можна дадаць пра сябе? Амаль усе ўжо і раскажаў. Жывём з жонкай добра, маем пакуль пакой у так званым інтэрнаце для маласямейных, сын ходзіць у яслі, і мы абодва працуем на заводзе. Заробаткамі задаволены.

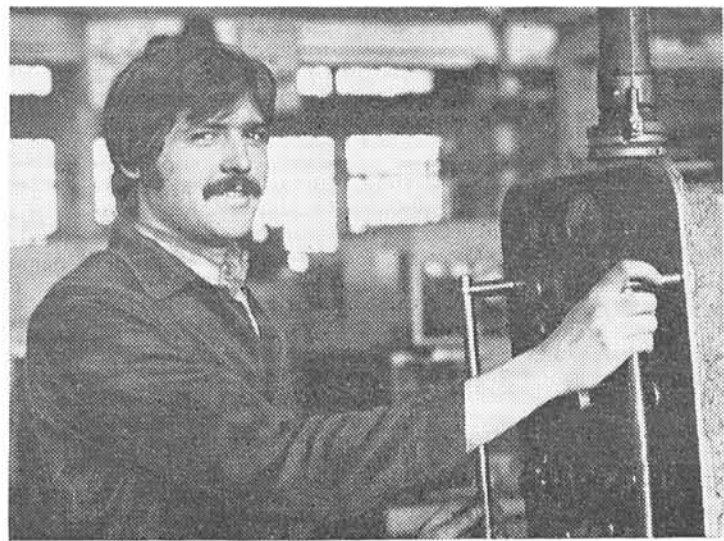
— У вас яшчэ няма сваёй кватэры. Можа, партыйны білет дапаможа вам хутчэй атрымаць яе?

— Мне нават дзіўна чуць такое пытанне. Але тым не менш паспрабую растлумачыць...

Справа ў тым, што я і не стаю ў заводскай чарзе на кватэру. Не маю пакуль права: не хапае тэрміну пастаянай пражыўкі ў Мінску, вызначанага на правах уліку. Але спадзяюся ўжо сёлета ў нашым заводскім прафсаюзнам камітэце пакінуць заяву. І, як усе, буду чакаць сваёй чаргі. Лёгот у мяне ніякіх няма. Тым больш нельга лічыць прывілей членства ў КПСС. Камуніст — гэта не столькі дадатковыя правы, колькі абавязкі. І ў мяне таксама пабольшала грамадскай работы, менш застаецца часу для сям'і. Бывае, жонка і скардзіцца на гэта. Але ўсё ж разумее. І грошы я плачу ў партыйную касу: трэба ж матэрыяльна падтрымліваць нашу справу.

Прывілей у сацыялістычным грамадстве існуюць. Як знак пашаны, як адзнака асаблівых заслуг некаторых людзей перад краінай і ўсім народам, незалежна ад таго,

Зараз ва ўсёй нашай краіне назіраецца вялікі грамадскі, палітычны, духоўны ўздым, галоўны імпульс якога ідзе ад КПСС. Менавіта яна першая звярнулася да народа са словамі: перабудова, публічнасць, менавіта пад яе кіраўніцтвам ужо зроблены вялікія зрухі ў нашым жыцці. Сёння мы прапануем чытачам пазнаёміцца з яе радавым членам, адным з амаль васемнаццаці мільёнаў савецкіх камуністаў. Яго завуць Андрэй БАРТАШЭВІЧ. Тэма нашай размовы выклікана пытаннем: чаму ён стаў камуністам.



хто гэты чалавек — камуніст ці беспартыйны. Так мы ставімся да ветэранаў Вялікай Айчыннай, лепшых рабочых, калгаснікаў, слаўных вучоных...

— Але апошнім часам асабліва з газетных публікацый мы ведаем і пра адваротныя выпадкі...

— На вялікі жаль, так. Але не гэтыя людзі вызначаюць сапраўднае аблічча камуніста і ўсёй партыі.

— Андрэй, давайце прыгадаем, як вы прыйшлі да думкі ўступіць у Камуністычную партыю. Хто або што наспрымла вамаму рашэнню?

— Канешне, прыемна было б тут прыгадаць якога-небудзь вядомага заслужанага сваяка ці знаёмага, чый уплыў мог бы адбіцца на фарміраванні маіх поглядаў. Але чаго не было, таго не было. Можна, гэта і не на маю карысць, але я і ў камсамол уступіў толькі ўжо на заводзе. Хаця да таго два разы пісаў заяву. Але тады ва ўсёй «прыгажосці» праявіўся фармальны, бюракратычны падыход да прыёму моладзі ў нашу арганізацыю. Памятаю, была вывешана аб'ява, што члены камсамола запрашаюцца на сход, а пра нас, уступаючых, ні слова. Ну, я прачытаў яе і падумаў, што мяне аб'ява не тычыцца, тым больш, што ніхто не падышоў са старэйшых таварышаў, не папярэдзіў. Вось так і размінуліся мы з камсамолам.

Што ж прывяло мяне да думкі аб уступленні ў КПСС? Адказ, калі сфармуляваць галоўнае, такі: наша сённяшняе жыццё. Гэта можна разумець і больш канкрэтна: работае жыццё нашага завода, цэха, і шырокае сучаснае жыццё ўсіх нас, савецкіх людзей, усёй Савецкай краіны.

Мне неаднойчы даводзілася чуць ад камуністаў з вялікім партыйным стажам, ды і ведаю з гістарычнай літаратуры, што самыя маса-

выя перыяды ўступлення ў КПСС назіраліся, калі краіна, грамадства перажывалі свае найбольш складаныя, цяжкія часы. Так было, напрыклад, з «ленінскімі прызывамі» ў першыя гады існавання Савецкай улады, так было ў Вялікую Айчынную, калі тысячы беспартыйных байцоў перад боем пісалі: «Прашу лічыць мяне камуністам». Гэта было і актам адабравання тых падзей, палітыкі, што здзяйсняліся ў краіне, і ўласнай падтрымкай іх на справе, прапановай прыняць на сябе, на свае плечы частку таго, што неабходна зрабіць.

— Як вы разумееце свой уласны ўдзел у перабудове?

— І цяпер у нас вельмі адказны час. Нездарма ж сённяшні перыяд, перыяд перабудовы нашага жыцця, мы нярэдка называем сапраўды рэвалюцыйным, а, як вядома, у час рэвалюцыі існуюць два лагера — тых, хто «за», і тых, хто «супраць». Барыкад, вядома ж, зараз няма. Але супраціўленне пераменам ёсць. Ціхае, скрытае, замаскіраванае, але часам даволі ўпартае. І таму нам, камуністам, пакуль супакойвацца рана. Асабіста мяне зараз хваляюць дзве праблемы, вельмі роднасныя, як мне здаецца, з аднолькавымі каранямі.

Ужо некалькі год я працую з камсамольцамі, з моладдзю нашага цэха. Цяпер вось выбраны і сакратаром цэхавай камсамольскай арганізацыі...

— Прабачце, вы, камуніст, працуеце ў камсамольскай арганізацыі...

— Так, нічога дзіўнага. Гэта мае партыйнае даручэнне. Я і сам яшчэ не стары. Ды і ў інтэрнаце нашым насельнікі — людзі ўсё маладыя. Так што меркаванне маю не па чутцы. І вось што заўважаю, што непакоіць: пэўная інертнасць, вузкасць інтарсаў, якія не падмаюцца вышэй за жыццёва-бытавыя, некаторай часткі маладых рабочых. Яны і адукаваныя, і працуюць добра, ста-

ранныя, але ўсё гэта толькі выключна, каб зарабіць болей грошай. Не магу я спакойна глядзець на такую абыхаваць да нашых бурлівых агульных спраў, не будзе перабудовы без намаганняў кожнага — і маіх, і іхніх. Толькі не хачу, каб чытачы зрабілі вывад, быццам усе ў нас раўнадушныя, адзін толькі я такі — «перадавы». Не, безумоўна, не. У цэху, на заводзе галоўная частка — людзі, вельмі цікавыя, якія на справе даказваюць сваё ўменне і права быць гаспадарамі жыцця і лёсу.

— Вы можаце раскажаць пра каго-небудзь з такіх людзей?

— З задавальненнем. Мне пашчасціла адразу ж пазнаёміцца з такім чалавекам даволі блізка. Як толькі прыйшоў на завод, прызначылі мне настаўніка — Максіма Глуха. Дваццаць год працуе ён у нашым цэху. Вось у яго я і вучыўся прафесіі стругальшчыка. Чуў, што на прадпрыемствах у капіталістычных краінах вопытныя рабочыя не вельмі імкнуцца адкрываць свае «сакрэты» навічкам, не патрэбна ім канкурэнцыя з боку маладых, бо так і без работы можна застацца. А ў нас усё па-іншаму. Максім Максімавіч — шчодры чалавек. Я ў яго не першы ўжо быў вучань. І з кожным з нас ён дзяліўся ўсім, што ўмеў і ведаў. Таму пасля заканчэння маёй вучобы, на заключным экзамене, настаўнік сказаў камісіі пра мяне так: ён умее ўсё тое, што ўмею і я. За гэтую навуку я застаўся назаўсёды ўдзячны яму.

І такіх людзей на нашым заводзе, што носіць ганаровае імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, сотні, таму і прадпрыемства лічыцца ў горадзе і рэспубліцы адным з лепшых. Нашы станкі добра купляюць на замежным рынку.

— Але вернемся да праблем, іх, вы казалі, было дзве. Якая ж другая?

— Ужо некалькі год рабочыя цэха вылучаюць мяне сваім прадстаўніком у мясцовы орган улады — Ленінскі раённы Савет Мінска. Дарэчы, каб было ўсё зразумелым, дадам, што ўступаў у партыю і быў вылучаны дэпутатам я амаль адначасова. Але абедзве падзеі не залежалі адна ад другой.

Дэпутацкая работа шмат чаму мяне навучыла, шмат чаму дапамагла даць аб'ектыўную ацэнку. Менавіта дэпутат прызваны садзейнічаць людзям у вырашэнні іх штодзённых жыццёвых праблем і складанасцей. Гэтым я па меры сіл і стараюся займацца. І вось тут я таксама сутыкнуўся з інертнасцю людзей, іх засяроджанасцю на сабе, нават, бывае, нявер'ем у тое, што нехта ў стане ім дапамагчы.

Узняць народ, прымусіць больш верыць у свае сілы, магчымасці і заклікана наша перабудова. Гэта справа, якой займаецца сёння ўся многамільённая партыя савецкіх камуністаў і я, як яе член.

Гутарку вяла  
Галіна УЛІЦЕНАК.

НА ЗДЫМКУ: А. БАРТАШЭВІЧ.

Фота С. КРЫЦКАГА.

МУЗЕЙ-ЛАБАРАТОРЫЯ  
ПАД АДКРЫТЫМ НЕБАМПА МАРШРУТУ  
ЛЕДНІКОЎ

Першакласнік Андрэйка сядзеў на беразе і гнаў высокія хвалі па паверхні возера Нарач. Яго сябры з задавальненнем насіліся ўздоўж Свіслачы і Волмы, бясстрашна ўзбіраліся на Аршанскае ўзвышша. А адбывалася ўсё гэта на ўскраіне Мінска ля падножжа ўзгорка, на якім красуецца новенькі будынак Інстытута геахіміі і геафізікі Акадэміі навук БССР.

Вучоныя гэтага інстытута стварылі унікальны музей-лабараторыю пад адкрытым небам. Эксперыментальная база, якая займае плошчу 4,5 гектара, дакладна паўтарае контуры граніцы Беларусі, капіруе яе рэльеф. Гэта нібыта велізарны макет рэспублікі, на якім мудрагеліста пракладзеныя дарожкі сталі рэкамі, невысокія насыпныя ўзгорачкі — узвышшамі, басейны — азёрамі. Аднак галоўнае на базе не гэта. Цэнтральнае месца ў незвычайнай экспазіцыі займаюць велізарныя камяні — валуны. На першы погляд здаецца, што яны раскіданы абы-як, аднак, тлумачыць супрацоўнік інстытута В. Вінакураў, за ўяўнай хаатычнасцю хаваецца прадуманая сістэма. Таксама рассяяны па тэрыторыі Беларусі валуны, прынесеныя трыма леднікамі, якія дайшлі да гэтых месцаў.

Для вывучэння ледніковых валуноў і створана гэта база. Яе тэрыторыя разбіта на геаграфічныя раёны — усяго іх каля 20. І камяні ўсюды розныя, прывезеныя з адпаведных месцаў рэспублікі. Усяго супрацоўнікі інстытута аглядзе-лі ў розных кутках Беларусі каля 200 тысяч ледніковых валуноў. Прыкладна дзве тысячы з іх — так званыя «кіруючыя», якія дазваляюць дакладна вызначыць месца свайго паходжання, а значыць, і маршруты руху леднікоў, а самыя прыгожыя і незвычайныя камяні былі дастаўлены да інстытута. Аб маштабах праведзенай работы дазваляе меркаваць хоць бы той факт, што сярод перавезеных такім чынам валуноў самыя дробныя маюць да метра ў папярочніку і важаць 500—700 кілаграмаў, а найбольш буйныя — да 16 тон.

У далейшым экспазіцыю мяркуецца дапоўніць новымі раздзеламі, якія раскажуча аб месцах паходжання камяней і іх выкарыстанні чалавекам. Задуманы нават макет-сярэдневаковага замка.

Здаўна сутыкаючыся з валунамі, селянін прыстасоўваў іх для сваіх гаспадарчых патрэб, выкарыстоўваў камяні мудрагелістай формы для ўпрыгажэння падвор'я. Не ведаючы, адкуль узяліся гэтыя гмахі сярод лясоў і балот, ён нярэдка надзяляў іх чудадзейнай сілай.

Цяпер старажытныя камяні напаяюцца новай сімволікай. Вучоныя інстытута паставілі паставіць уздоўж дарогі некалькі прыгожых валуноў, кожны з якіх будзе напамінаць аб адной са слаўных дат у гісторыі беларускага народа.

— Пошук і вывучэнне ледніковых валуноў маюць не толькі пазнавальныя і эстэтычныя мэты, але і вялікае народна-гаспадарчае значэнне, — гаворыць дырэктар інстытута акадэмік АН БССР Р. Гарэцкі — Дакладнае веданне месцаў праходжання леднікоў дае магчымасць вызначыць найбольш верагодныя раёны залягання падземных вод, якія, паводле прагнозаў вучоных, у недалёкай будучыні стануць адным з найбольш каштоўных карысных выкапняў.

А. ШЫТАЎ.

## МНЕНИЕ УЧЕНОГО

## РАЗВИТИЕ ТЕОРИИ СОЦИАЛИЗМА В СССР

После апрельского [1985 года] Пленума ЦК КПСС начался процесс обновления всех сфер нашей жизни. Расширились демократия и гласность. В обществе развернулась дискуссия по проблемам социально-экономического и политического развития страны. Свое мнение о развитии теории научного социализма и ее применении на практике высказывает старший научный сотрудник Института экономики мировой социалистической системы Академии наук СССР кандидат философских наук Виктор КИСЕЛЕВ.

История СССР показывает, что страна пережила за 70 лет три основных этапа развития социализма: вначале, во время политики военного коммунизма (1918—1921), была попытка осуществить концепцию, созданную К. Марксом и Ф. Энгельсом; затем была концепция, созданная В. И. Лениным в ходе новой экономической политики (нэп) и действовавшая с 1921 по 1929 год, и, наконец, сталинская, определившая во многом нынешние деформации общественных отношений, с которыми теперь ведется борьба. Сегодня страна переживает трудный, но вдохновляющий период перестройки всей системы общественных отношений, цель которой — восстановить ленинскую концепцию социализма.

МАРКС И ЭНГЕЛЬС  
О СУЩНОСТИ  
СОЦИАЛИЗМА

Суть Марксовой концепции социализма в том, что это должно быть посткапиталистическое общество, сменяющее капитализм с его законом стоимости и государственной организацией общества. По логике Маркса и Энгельса, капитализм постепенно исчерпывает возможности своего развития, создавая материальные предпосылки для отмирания закона стоимости и товарно-денежных отношений. На место прибавочной стоимости как определяющей цели производства встает цель всестороннего развития человека — тем самым «отпадает вся эта история с ее судорогами и страданиями».

Социализм, по Марксу и Энгельсу, — это сознательно регулируемое, то есть планируемое, бестоварное и самоуправляемое общество, базирующееся на общественной собственности на средства производства. Социалистическое государство будет необходимо только для переходного периода, а насилие будет лишь по отношению к свергаемой и сопротивляющейся буржуазии. Трудящиеся массы организуются в самоуправляющиеся ассоциации по типу Па-

рижской коммуны, а правительство для руководства общими интересами станет дешевым и будет под контролем масс. Для удешевления управления и избавления от постоянной опасности правительственной узурпации классового господства армия и полиция отменяются. Подчеркивая, что современное государство есть идеальный совокупный капиталист, Энгельс считал, что утверждение государственной собственности не разрешает основного противоречия буржуазного общества, но содержит в себе формальное средство, возможность его разрешения. Производительные силы становятся как бы «укрощенными», а государство само себя делает излишним, т. е. отмирает. Установление общественной собственности на средства производства приводит к следующему:

- 1) ликвидируется классовое разделение труда;
- 2) устраняются тормоза в развитии производительных сил, в том числе кризисы;
- 3) устраняется безумная роскошь и мотовство господствующих классов и их политических представителей;
- 4) утверждается планирование, но не на основе закона стоимости, а на основе полезности предметов потребления.

Такая логика классиков научного коммунизма оправдана. Устранение верхних этажей власти (общегосударственных структур) при сохранении товарных отношений привело бы к рыночной стихии, конфликтам между ассоциациями, регионами и т. д., ибо не было бы способа регулирования и защиты общенациональных интересов. Но устранение товарно-денежных отношений создает условия для бюрократизма, произвола власти, так как трудящиеся утрачивают способ экономического контроля над эффективностью деятельности госаппарата. Поэтому отрицание Марксом и Энгельсом необходимости государства при социализме приводило одновременно и к отрицанию ими нужды в законе стоимости, и наоборот. Но с самого начала своей революционной и теоретической деятельности Маркс и Энгельс считали,

что конструирование будущего и провозглашение готовых решений для грядущих времен — дело невозможное и не является их задачей.

КАК  
КОНТРОЛИРОВАТЬ  
АППАРАТ  
ВЛАСТИ

Ленин, продолжатель их дела, писал: «Мы вовсе не смотрим на теорию Маркса как на нечто законченное и неприкосновенное; мы убеждены, напротив, что она положила только краеугольные камни той науки, которую социалисты должны двигать дальше во всех направлениях, если они не хотят отстать от жизни». А в 1918 году, выступая на VII съезде партии, он сказал, что мы не знаем, как будет выглядеть законченный социализм, потому что нет еще для его характеристики материалов.

Вплоть до начала социалистического строительства в России Ленин разделял взгляды Маркса и Энгельса на социализм как на нетоварный и самоуправляющийся. Политика «военного коммунизма» (организация всемогущего Высшего совета народного хозяйства (ВСНХ), снабжение сверху из общего «котла», продразверстка — изъятие у крестьян излишков продовольствия в чрезвычайных условиях, — потребительские коммуны, бесплатное распределение и т. д.) — это результат как условий гражданской войны, интервенции и разрухи, так и видения социализма, попыток реализации его классической модели.

Но революция в одной, к тому же отсталой стране заставила Ленина отойти от этой концепции. Прежде всего понадобилось создать новый госаппарат, включая армию, карательные, правоохранительные органы. Затем опыт первых революционных лет привел Ленина к поискам путей перехода от внеэкономических методов к экономическим рычагам управления, к использованию товарно-денежных отношений, рынка, хозрасчета, налогов и т. д. Особое значение приобрела и кооперация, давшая возможность, по словам Ленина, найти «ту степень соединения частного интереса, частного торгового интереса, проверки и контроля его государством, степень подчинения его общим интересам, которая раньше составляла камень преткновения для многих и многих социалистов».

Введя в модель социализма закон стоимости и государство, Ленин продолжал эволюцию от оценки нэп как «шага назад» к признанию, что это «всерьез и надолго».

С возведением товарно-денежных отношений в ранг существенного элемента концепции социализма Ленин меняет, естественно, и представления о государстве — от самоуправления к большей роли чисто государственных, аппаратных звеньев. Именно с этим связаны мучительные раздумья вождя революции в последние годы о том, как в этих условиях обеспечить контроль трудящихся над аппаратом власти. Рассчитывая, что государство овладеет стихией рынка, Ленин создал и грозную опасность бюрократизма: вместо государства вооруженных рабочих, самоуправляющейся ассоциации возникло государство чиновников. «Госаппарат... из рук вон плох, ниже буржуазной культуры», «аппарат чужой» — часто повторял Ленин. Все его помыслы были направлены на борьбу с бюрократическими извращениями.

Для выражения и защиты общественных интересов государство должно укреплять роль центра как барьера против стихийности (в том числе стихийности рынка), местничества и т. д. В то же время оно должно широко использовать стоимостные формы, вне которых невозможно выявить и обеспечить интересы индивидов, коллективов, регионов и т. д. Одновременно все без исключения звенья аппарата, связанные с экономикой, должны быть открыты для товарно-денежного контроля за их эффективностью. Не случайно В. И. Ленин обдумывал, как поставить оплату советских служащих в зависимость от эффективности работы экономики.

Но эти раздумья Ленина были во многом забыты, а мысль о том, что нэп — это «всерьез и надолго», проигнорирована. В конце 20-х годов начался процесс отказа от нэп, стала утверждаться модель государственного социализма с его внеэкономическим принуждением, с административно-приказными методами, сложной бюрократической иерархией. Эта сталинская модель фактически продержалась до нынешней перестройки, задача которой — создать социализм, во многом основывающийся на ленинском наследии.

(АПН).

## НА ПРОСТОРАХ РОДИНЫ

## ТЕЛЕСКОП НА ДНЕ БАЙКАЛА

Зачем забираться под воду, чтобы разгадывать тайны космоса? Такой вопрос возникает в связи с проектом создания телескопа в глубинах Байкала. Оказывается, этот телескоп нужен не астрономам, а физикам, и он не оптический, а нейтринный.

«Поймать» нейтрино на поверхности Земли — дело почти невозможное. Эту элементарную задачу очень трудно выделить в потоке космических лучей (других частиц), бомбардирующих планету. Но есть у нейтрино одно ценное свойство — громадная проникающая способность. Значит, нужен хороший фильтр, который бы отсеял все помехи. И поэтому физики ушли под землю.

Одна из крупнейших в мире Бакальская подземная обсерватория Института ядерных исследований АН СССР на Северном Кавказе имеет «фильтр» 350-метровой толщины. Объем установки, размещенной здесь в глубине горных пород, — свыше двух тысяч кубических метров. Однако требовались установки гораздо больших масштабов. Создавать их под землей практически невозможно. Так возникла идея разместить аппаратуру в глубинных просторах естественных водоемов.

Когда сибирские морозы сковывают Байкал прочным слоем льда, на озеро приезжает объединенная экспедиция Института ядерных исследований, Иркутского и Московского университетов, Томского политехнического института и Лимнологического института Сибирского отделения АН СССР.

Работы на Байкале мы ведем седьмой год, — рассказывает руководитель объединенной экспедиции, заведующий лабораторией ИЯИ АН СССР доктор физико-математических наук Г. Домогацкий. — Отрабатываем методику глубоководной регистрации элементарных частиц (в первую очередь нейтрино и мюонов), испытываем различные средства глубоководной инженерии, детекторы — ячеики будущего нейтринного телескопа.

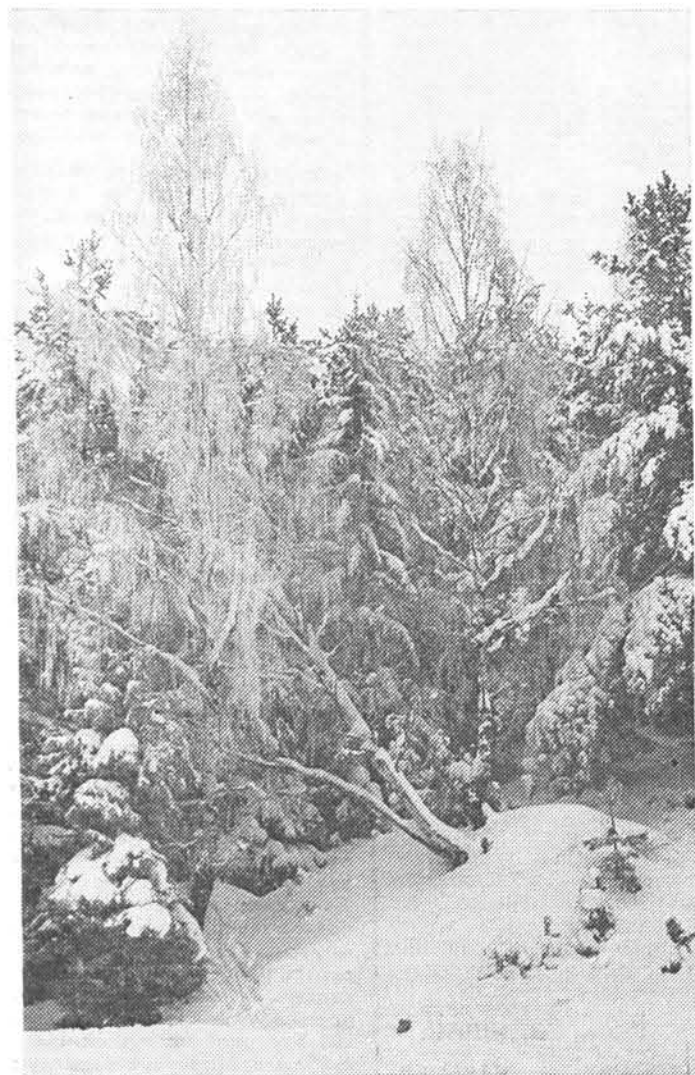
Подводная установка (ее объем превысит 10 миллионов кубических метров) сможет улавливать нейтрино очень высоких энергий, свыше  $10^{12}$  электронов-вольт (подземные телескопы на это не способны).

Есть еще одна интересная и особенно заманчивая задача — поиск тех нейтрино, которые образовались в процессе формирования и эволюции первых поколений звезд и

первых галактик. Эти нейтрино — единственные свидетели бурных эпох — до сих пор живут во Вселенной...

А недавно высокочувствительные приборы зарегистрировали в глубинах Байкала ранее не предполагавшееся свечение микроорганизмов. Использование этого эффекта открывает большие перспективы, в частности, для контроля за экологическим здоровьем озера.

Нейтринный телескоп, к созданию которого мы приступаем, — продолжает Г. Домогацкий, — должен стать более универсальным инструментом. Создание новой техники эксперимента открывает пути для научного поиска не только в первоначально заданном направлении, но и в совершенно неожиданных. Исследование природных потоков нейтрино сверхвысоких энергий может существенно продвинуть наше понимание проблем строения материи на ее самом глубинном уровне, позволит решить ряд принципиальных вопросов в области физики космических лучей и астрофизики, даст информацию о строении и эволюции как Вселенной в целом, так и отдельных ее объектов.

Александр БАТАЛИН.  
(АПН).

Фотоэтиюд Г. БАБКИНА.

# Siete decenios por el camino del progreso

Gueorgui TARADEVICH,

Presidente del Presidium del Soviet Supremo de Bielorrusia

Del grado de madurez de tal o cual Estado se juzga por sus logros en la economía, la ciencia y la técnica, la cultura, la instrucción y la salud públicas... Bielorrusia, que, junto con todo el pueblo soviético, celebra este año el 70° aniversario de la Gran Revolución Socialista de Octubre, tiene en su haber grandes éxitos alcanzados en todas las esferas de la vida social con lo que hace un gran aporte a la riqueza nacional de la URSS.

Hoy en día, cuando la humanidad se halla ante la disyuntiva entre llevar la confrontación militar nuclear al punto de extenderla al espacio ultraterrestre amenazando con exterminar la civilización, o cesar la carrera armamentista imponiendo el desarme y la cooperación, el testimonio más elocuente de la postura progresista del Estado es su desvelo por preservar la paz en la Tierra.

## LA HISTORIA DEL PAÍS

Hay pocos ejemplos en la historia cuando, como resultado de un impetuoso ascenso en lo económico y social, la vida de toda una nación se transformara radicalmente durante tan sólo varios decenios. Hasta la Gran Revolución Socialista de Octubre de 1917, Bielorrusia era una de las zonas periféricas más atrasadas del Imperio ruso: se dedicaba principalmente a las artesanías y elaboración de materias agrícolas; producía artículos industriales por habitante el 120 % menos del promedio de Rusia; a cada 10.000 habitantes les correspondían sólo dos médicos y no es de asombrar que la esperanza de vida no alcanzaba los 40 años; el 80 % de la población era analfabeta; a los bielorrusos se les prohibía hablar su idioma materno y se perseguía su cultura nacional.

El antiguo atraso de Bielorrusia se debió a la política del gobierno zarista que con su actitud de gran potencia respecto de las nacionalidades, no veía en las provincias periféricas sino colonias que debían suministrar materias primas agrícolas, considerando, además, que cuanto más atrasado e inculto era el pueblo tanto más invulnerable era el cruel régimen monárquico.

Pero los bielorrusos jamás aceptaron que su destino fuese el de ser un pueblo esclavo. Salieron de su seno muchos luchadores por la libertad, y la revolución despertó una energía sin par en las masas populares. El poder soviético fue proclamado en Minsk el mismo día que en Petrogrado.

El pueblo bielorruso determinó el mismo su camino de desarrollo histórico. En 1919, el I Congreso de los Soviets de Bielorrusia aprobó la primera Constitución de la República y declaró su decisión de establecer vínculos federativos con Rusia. Y en 1922, conforme a la voluntad del pueblo, Bielorrusia, conjuntamente con otras repúblicas, formó la Unión de Repúblicas Socialistas Soviéticas.

Así comenzó su verdadera historia. Por primera vez en la milenaria historia de la humanidad aparecía un Estado socialista multinacional. Los pueblos libres que integraron la Unión brindaron ayuda fraternal a la Bielorrusia soviética: se le concedió préstamos, se le facilitó recursos materiales y técnicos, y se le envió especialistas calificados. En consecuencia, hasta 1941 se había construido allí más de 1.700 empresas industriales, había reestructurado radicalmente el sistema de transporte; prácticamente se había completado la colectivización

del agro y la producción agrícola la había crecido en el 70 %.

La política leninista de las nacionalidades puesta en práctica por el PCUS contribuyó a que Bielorrusia soviética lograra éxitos ostensibles no sólo en elevar el bienestar material de los trabajadores, sino también en fomentar la instrucción general, la educación superior y la enseñanza especializada, como asimismo la ciencia y la cultura. Se fundó la Universidad y se inauguraron otros centros docentes superiores; se crearon 20 teatros, 26 museos, cientos de escuelas y cines, y miles de bibliotecas.

Pero el desarrollo pacífico del país fue interrumpido por la agresión fascista en junio de 1941.

Bielorrusia fue desposeída de la mitad de sus riquezas.

En 1944, el Gobierno de la URSS asignó cientos de millones de rublos para restablecer la economía bielorrusa. En los años del primer plan quinquenal de posguerra se invirtieron en las construcciones básicas de Bielorrusia recursos del presupuesto federal que superaron todas las asignaciones de preguerra.

Se comenzó a crear un complejo económico moderno en la república. En 1950, el volumen de la producción industrial sobrepasó en el 15 % el nivel de preguerra. Empezaron a incrementar el potencial económico que hoy en día es sumamente superior tanto en términos cuantitativos como cualitativos.

Actualmente, la industria bie-

mitad de la producción agrícola bruta y el 80 % de la mercantil.

Con todo, no son los volúmenes y los ritmos de crecimiento los que determinan la economía, sino su orientación social, de elevar el bienestar popular, orientación que se mantiene invariable y que se manifiesta con

## ESTIMADOS LECTORES:

Hace ya más de diez años en "Golas Radimy" aparece mensualmente una página en inglés. Nuestros compatriotas en América Latina ven esta página y se interesan, ¿por qué no se publica una página análoga en idioma español? Los descendientes de los campesinos bielorrusos, nacidos en tierras lejanas, se interesan de la vida en la Patria de sus padres y abuelos. Pero, como lamentablemente ocurre, la mayoría de ellos pueden leer con dificultad el periódico en idioma bielorruso.

Cumplimentando numerosos pedidos de nuestros lectores publicamos la primera página con materiales acerca de Bielorrusia en español que en lo sucesivo saldrá mensualmente. El redactor de la "Página en español" será Demetrio OKULIK, bien conocido por numerosos compatriotas en Argentina. Durante muchos años él vivió en ese país, actualmente es profesor del Instituto Pedagógico Estatal de Lenguas Extranjeras de Minsk, miembro activo de la Sociedad bielorrusa "Radima".

Les estaremos muy agradecidos a todos los que nos escriban expresando su opinión, sugerencias y observaciones respecto a la "Página en español".

## EN LA TIERRA NATAL



Con frecuencia recibimos cartas de nuestros coterráneos pidiendo contarles acerca de sus aldeas natales, ofrecerles la posibilidad de ver aunque sea en fotografías su aspecto actual. Los periódicos con estas fotografías se guardan para mostrárselas a sus familiares y conocidos. En la nueva "Página en español" resolvimos abrir una sección permanente "En la tierra natal", en la que trataremos presentar la vida actual de diversas aldeas de Bielorrusia, de donde emigraban nuestros compatriotas en busca de trabajo. Generalmente son aldeas las que ahora se hallan en las regiones de Brest, Grodno y Vitebsk.

De esta manera se transforman las aldeas de Bielorrusia, como este grupo central de casas del koljós "Zapaviety Lenina" (Legados de Lenin) en el distrito de Malorita de la región de Brest. Pero aún, en la mayoría de las aldeas prevalecen las casas de troncos tradicionales de los campesinos. Estamos seguros de que esta imagen de la aldea Lebedevo en el distrito de Miory de la región de Vitebsk traerá a la memoria de muchos de nuestros compatriotas en el extranjero sus años de infancia y juventud.

## EL OBJETIVO PRINCIPAL ES ELEVAR EL BIENESTAR POPULAR

Guardamos el recuerdo de la guerra pasada no sólo para honrar a los héroes que defendieron nuestra independencia. Esa guerra exhorta a la generación presente y a las venideras a conservar la paz, a estar alerta ante las artimañas de cuantos preparan un nuevo holocausto mundial.

De los 50 millones de muertos en la Segunda Guerra Mundial, 2 millones 225 mil son de Bielorrusia, en donde pereció uno de cada cuatro habitantes. Fueron destruidas 209 ciudades y cabezas distritales y 9.200 aldeas, incluidas las 692 incineradas junto con sus moradores. Se perjudicó enormemente la economía: las pérdidas superaron 35 veces el presupuesto de 1940.

lorrusa produce en un solo día la cantidad de artículos que producía en un mes durante la época de preguerra. Tiene altamente desarrolladas las construcciones mecánicas en general y la construcción de máquinas-herramienta y de aparatos en particular, como asimismo la química y petroquímica, la electrónica y las ramas productoras de artículos de consumo popular y de viveres.

El 20 % de la renta nacional de Bielorrusia se crea en la agricultura. Los bienes raíces de la República constituyen el 1,7 % de los de la URSS, pero proporcionan el 24 % de la producción nacional de lino y el 16 % de patata. Ha cobrado carácter intensivo el desarrollo de la ganadería, que es el ramo principal de la agricultura bielorrusa, pues le corresponde más de la

cada año que pasa con creciente claridad.

Por doquier, la vivienda es uno de los problemas más complejos. El XXVII Congreso del PCUS planteó la tarea de que antes de llegar al año 2000, cada familia tenga un apartamento independiente. En el quinquenio pasado se inauguraron 23 millones de m<sup>2</sup> y uno de cada cinco habitantes de la República pudieron mejorar sus condiciones de vivienda. Las inversiones básicas en esta esfera crecen también en este quinquenio.

Cada vez es más notable el crecimiento del bienestar material. Los ingresos reales por habitante han aumentado en el 12 % y, en comparación con el estado actual, crecerán en un 60 u 80 % antes del año 2000. En el mismo periodo se duplicarán los fondos de consumo social

que constituyen hoy 508 rublos anuales per cápita.

El plurifacético progreso cultural es la conquista más importante del régimen socialista. Uno de cada tres habitantes estudia, ya sea en la escuela secundaria, en la enseñanza superior o en la especializada. Toda la población tiene acceso a los acervos del arte profesional, a la cultura física y el deporte. Se desarrollan las artes amateurs, para lo cual se perfecciona cada vez más la base material necesaria.

## TIEMPOS DE GRANDES TRANSFORMACIONES

No hace mucho que, debido a las circunstancias objetivas, en la economía soviética dominaba la planificación partiendo de "lo ya alcanzado", o sea, hacer mañana un poco más de lo que se hizo hoy. En la sociedad del socialismo desarrollado, en que existe un gran potencial industrial y científico-técnico, ese enfoque ha pasado a ser caduco y ya no sirve. Ahora estamos en condiciones de planificar partiendo de las necesidades y multiplicar los ritmos de desarrollo, siempre y cuando se continúen perfeccionando las relaciones de producción y el sistema de administración económica y elevando la disciplina laboral.

Así es, a grandes rasgos, la esencia del rumbo estratégico hacia la aceleración socioeconómica, elaborado por el XXVII Congreso del PCUS. Así es el sentido de la reestructuración que abarca hoy todos los niveles de nuestra sociedad.

Se ha planteado crear, antes del año 2000, un potencial económico que, por sus dimensiones, equivaldría al acumulado en toda la etapa del Poder soviético. Se piensa lograrlo acelerando el progreso científico-técnico, incrementando la productividad del trabajo y utilizando más razonablemente los recursos.

A los Soviets—en tanto que órganos del poder popular—les corresponde un enorme papel en el proceso de reestructuración. Para poder reorganizar el trabajo de ramas enteras de la economía y cambiar los nexos caducos dentro del mecanismo económico, hay que modificar las actas legislativas vigentes y, con este fin, hacer una gran labor preliminar. Cabe hacer notar que esta labor se ha desplegado ya y se realiza a toda marcha. Al adoptar nuevas leyes, es preciso luchar consecuentemente por ponerlas en práctica cuanto antes. Se les entrega mayores responsabilidades a los representantes del poder soviético en las localidades para que presten más atención a la satisfacción de las necesidades de la población y para que creen condiciones favorables para su trabajo, su vida y descanso.

Así son nuestros planes y nuestros problemas. Pero hay una tarea fundamental, y si no se resuelve serán irreales todas las demás. Es la tarea de conservar la paz, de luchar enérgicamente contra el peligro de guerra nuclear. Pues así con estas ideas, entramos en el octavo decenio de nuestra historia.

ПУБЛІКУЕЦЦА ЎПЕРШЫНЮ

## ЖЫВЫ ПОДЫХ МІНУЛАЙ ЭПОХІ

ДА 150-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА

У канцы мінулага года ў Варшаве адбылася сустрэча савецкіх і польскіх гісторыкаў, прысвечаная завяршэнню шматтомнага выдання «Паўстанне 1863 года. Документы і матэрыялы». Першыя тамы выйшлі ў свет чвэрць стагоддзя назад, напярэдні 100-годдзя паўстання, а ўсяго сіламі вучоных дзвюх брацкіх краін ужо апублікавана 25 тамоў (некаторыя ў дзвюх-трох частках). Гэта адзін з яркіх прыкладаў плённага савецка-польскага супрацоўніцтва ў галіне гуманітарных навук, якое значна паскорыла вывучэнне данай праблемы. Аднак гаварыць пра тое, што пасля завяршэння выдання ўсякую работу ў гэтай галіне можна скончыць, што цяпер усе бакі паўстання (асабліва на тэрыторыі Беларусі і Літвы) дасканала вывучаны і асветлены — было б няправільна. Сведчанне гэтаму, у прыватнасці, невядомыя пісьмы Баласлава Длускага і Кастуся Каліноўскага, якія адкрываюць магчымасць для больш шырокай характарыстыкі рэвалюцыйнай дзейнасці К. Каліноўскага і яго саратнікаў на заключным этапе паўстання.

Паколькі імя Б. Длускага не настолькі вядомае, як К. Каліноўскага, напамнім каротка асноўныя вехі яго жыццёвага шляху. Длускі нарадзіўся ў 1826 годзе на Віленшчыне. Ужо ў гады навучання ў гімназіі ўключыўся ў нацыянальна-вызваленчую барацьбу. За ўдзел у канспіратыўным гуртку быў асуджаны ў салдаты. Службы праходзілі ў дзеючай арміі на Каўказе і даслужыўся да чыну капітана. Выйшаўшы ў адстаўку, вучыўся ў Акадэміі мастацтваў у Пецярбургу і адначасова ў якасці вольнага слухача ў Пецярбургскім універсітэце на факультэце ўсходніх моў. У 1857 годзе гэты ўжо немалады чалавек паступае на медыцынскі факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. Адзін з яго аднакурснікаў успамінаў: «У жніўні 1857 года на ўступных экзаменах у Маскоўскі ўні-

версітэт пазнаёміўся з Длускім. Было яму ў той час ужо каля 30 год; апрануты ён быў у беларускую сукню з шэрага простага сукна, валасы былі з сівізнай, насіў пышныя, густыя вусы... Дэкан медыцынскага факультэта Анке дазволіў яму насіць гэтак адзенне да заканчэння курса».

Скончыўшы ўніверсітэт, Длускі вяртаецца на радзіму, працуе ўрачом у Панявежыскім павеце, уключаецца ў рэвалюцыйную работу. У 1861 годзе разам з Каліноўскім ён уваходзіць у склад Камітэта руху (з 1862 года Літоўскі правінцыяльны камітэт), які ў саюзе з рэвалюцыйнымі сіламі Расіі і Польшчы ўзначаліў падрыхтоўку рэвалюцыйнага паўстання на тэрыторыі Беларусі і Літвы. У канцы сакавіка 1863 года пасля пачатку паўстання Длускі быў прызначаны ваенным камісарам Ковенскай губерні і пад псеўданімам Яблонаўскага ўзначаліў адзін з паўстанцкіх атрадаў. За паспяховыя баявыя дзеянні супраць царскіх войскаў Длускаму рэвалюцыйны ўлады прывылі званне палкоўніка, якім ён не без падстаў ганарыўся. Нагадаем, што такое ж высокае званне было прывысена рэвалюцыйнымі ўладамі Валерыю Урублеўскаму, будучаму генералу Парыжскай камуны.

У час аднаго з баёў атрад Длускага быў рассеяны царскімі войскамі. Яго начальніку ўдалося пазбегнуць палону. Неўзабаве Длускі выехаў за мяжу, у Францыю. 31 кастрычніка 1863 года К. Каліноўскі прызначыў яго ваенным камісарам Беларусі і Літвы за мяжой, у абавязкі якога ўваходзіла закупка зброі для паўстанцаў і транспарціроўка яе да прускай граніцы, клопат пра паўстанцаў, якія знаходзіліся ў эміграцыі. Неўзабаве пасля свайго прызначэння (мандат быў уручаны Длускаму 10 лістапада 1863 года) Длускі піша К. Каліноўскаму вялікае пісьмо (больш за сямь сучасных машынапісных ста-

ронак). Мы дадзім тут толькі пастскрыптам, таму што перш за ўсё з ім звязаны змест пісьма Каліноўскага ў адказ Длускаму.

«Адносна выдачы 300 паўімперыялаў і адкрыцця крэдыту на 5000 рублёў серабром Малахоўскі ўладзіслаў растлумачыць вусна, для якіх мэт. У расходах трэба быць асцярожным, зыходзячы з гэтага можна выдаць некалькі соцень рублёў, але ніколі некалькі тысяч. Пра гэта напісана ўладзіславу. Асвенцымскія няхай звязуцца з Пецярбургам. Гарбачэўскаму паслана з Вільні ў Дзінабург больш за 200 рублёў на яго патрэбы перад ад'ездам. У Пецярбург пераслана 1500 рублёў для правозу іх за граніцу. У расходах на тых, хто мае патрэбу, варта быць умераным, няхай дае толькі тым, выезд якіх быў санкцыянаваны Адделам, таму што многія, забраўшы грошы з казны, выехалі за мяжу, не маючы на тое падстаў. Пасербскі кінут атрад, а сам збег, затрыманы ў Коўна, застацца не захачеў. Прызначыць яму дапамогу. Пра пашланне Рупрэхту і ваеннай камісіі... Нестар (Дзюларан—В. Ш.), гаворачы пра Авейдэ, не разумеў яго. Няхай ён сам (Дзюларан) столькі працуе, і гэтага будзе дастаткова. Больш чым ясна, што ўрад не можа непасрэдна займацца забеспячэннем атрадаў, ён павінен кіраваць. Пра ўрад маеш няправільнае ўяўленне. Па яго прадстаўніках правільна судзіць аб ім нельга. Аб Вострай Бране і Журовіцах і аб цяжкіх здыбваннях грошай пасля секвестра, кантрыбуцый і ліцытацый. Няхай увойдзе ў кантакт з людзьмі, якія скарыстоўваюцца Кангрэсоўкай для ўвозу зброі без папярэджанняў, пастаянна памяншаючы, што літоўскія грошы на зброю — для Літвы. Кангрэсоўка павінна была нам пазычыць 75 000 рублёў серабром, аднак да сённяшняга дня ні гроша не дала. І калі мы хацелі ў іх пазычыць, то гэта не падстава для таго, каб нашы

грошы ў нас забіралі. Прыклад таму падаў Оскар Авейдэ».

У пісьме ёсць прыпіска: «Тышкевіч унёс крыху больш за 2 000 рублёў, а Банольдзі пісаў, што ён абяцаў князю Чартарыскаму 40 тысяч».

Пісьмо Б. Длускага напісана ў другой дэкадзе лістапада 1863 года. А вось адказ на яго Каліноўскага, які можна датаваць, відаць, канцом лістапада гэтага ж года:

«Грамадзянін Уладзіслаў Малахоўскі запатрабаваў ад мяне выплаты 6520 франкаў, якія належаць яму ў кошт пазыкі Аддзелу (Літвы) 300 асабістых паўімперыялаў<sup>1</sup>. Потым грамадзяне Асвенцымскія з Мінскай губерні таксама выкалі патрабаванне выплаты 400 рублёў, якія пазычылі ксяндзам Гарбачэўскаму і Мацыеўскаму. Гэтыя асобы ратаваліся ад шыбеніцы ўцекамі за мяжу. Затым было яшчэ некалькі такіх патрабаванняў, якія я рашуча адхіліў, пакінуўшы рашэнне гэтага пытання на ваша меркаванне, Грамадзяне.

Пры гэтым нагадваю, што сумы нашы на зброю і экспедыцыю вельмі мізэрныя. Як для тутэйшых, так і для нашых грамадзян, хто пастаянна прыбывае сюды, якія ніякіх сродкаў існавання не маюць, адклаў 20 000 франкаў на дапамогу, таму што кінучы іх паміраць з голаду было і подла, і несумленна. Грамадзяніна Стэлу пакінуў сакратаром у сабе для далейшай работы. Яму выдаецца раней прызначаная дапамога. Я таксама прашу Аддзел аб прызначэнні мне такой жа самай. У Італіі актыўна вядзецца падрыхтоўка да бітвы, таму даручаю грамадзяніну Стэле тэрмінова выехаць туды, тым больш, што ён сам просіць водпуск. Восем-восем прыбудуць дзеці грамадзяніна Стэлы, трэба паклапаціцца пра іх, перш чым бацька знойдзе для іх месца. Сам я пастаянна вымушан ездзіць у Льеж<sup>2</sup> і гэтак далей, пасылаць сваіх спецыяльных агентаў да прускай граніцы, на радзіму. Яшчэ двое нашых уладкаваліся на фабрыку ў Льежы, дзе вырабляюць зброю, такім чынам, пры неабходнасці ў нас будуць людзі, якія змогуць хутка адрамантаваць няспраўную зброю. Усё гэта патрабуе значных расходаў, таму высылайце сюды хутчэй усё, што ў вас ёсць: грошы, пярсценкі, брыльянты, жэмчуг і г. д. Што можна будзе прадаць — прададзім, а што заклаці — закладзем. Спяшайцеся, дарагая лыжка к абеду.

На суму 29 200 талераў, якую вы пераслалі цераз Варшаву на рукі Уладзіслава, князя Чартарыскага, народны ўрад наклаў секвестр, і вы яе ўжо не зможаце выкарыстаць. Было сказана, што гэта Варшава ці Кангрэсоўка пазычылі гэтую суму

Літве, а цяпер яе сабе забралі. Падрабязнасці даведаецеся ў Варшаве, хаця гэтай сумы, вядома, не атрымаеце, таму што няма адкуль і няма ў каго. Чакаю вашай рэзалюцыі, Грамадзяне. Брацкае прывітанне»

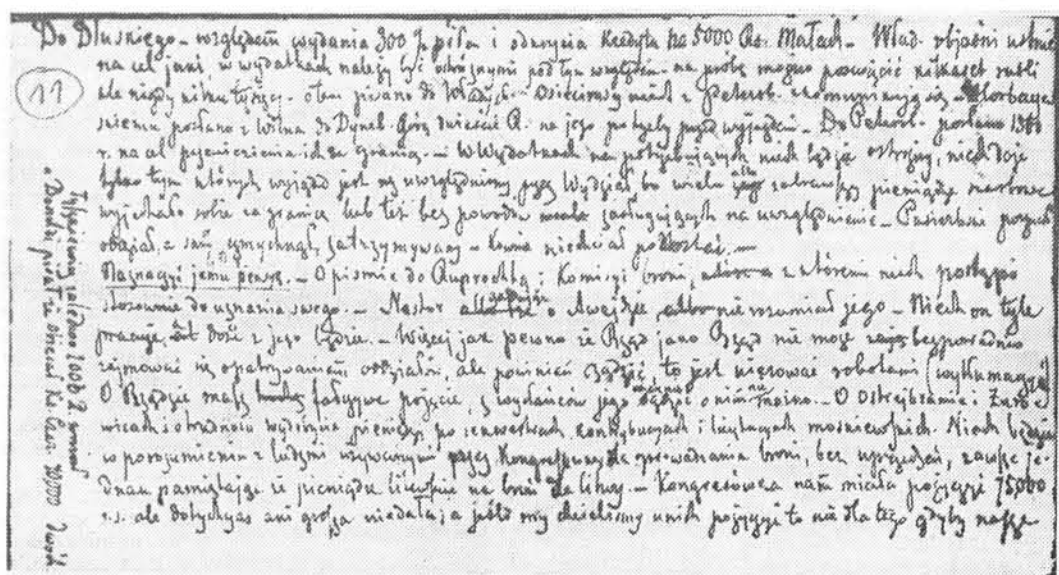
Не ўдаючыся ў падрабязны аналіз публікуемых упершыню пісем (для гэтага неабходна больш шырокая публікацыя), хацелася б звярнуць увагу чытача на некаторыя дэталі, што ёсць у пісьме, якія даюць дадатковы матэрыял для характарыстыкі К. Каліноўскага і яго саратнікаў. Перш за ўсё звяртае на сябе ўвагу ўпамінанне ў пісьме К. Каліноўскага прозвішча Уладзіслава Малахоўскага, які летам 1863 года пад пагрозай непазбежнага арышту вымушаны быў выехаць за мяжу. (Зрабіў ён гэта, дарчы, пры дапамозе рускіх рэвалюцыянераў, якія забяспечылі яго нелегальным пашпартам). З пісьма Каліноўскага відаць, што сувязі паміж рэвалюцыянерамі, гэта значыць ім і Малахоўскім, не спыняліся і што менавіта Малахоўскі выконваў шэраг важных яго даручэнняў. У прыватнасці, ён дапамог К. Каліноўскаму ажыццявіць план выдання газеты «Голас з Літвы» — апошняга выдання Каліноўскага (у 1864 годзе выйшла 5 нумароў гэтай газеты). Тым 5 000 рублёў серабром крэдыту, аб якіх ідзе гутарка ў пісьме Каліноўскага, і прызначаліся на выданне гэтай газеты.

Цікавыя для нас і ацэнкі, дадзеныя Каліноўскім некаторым кіраўнікам паўстання, у прыватнасці, Нестару Дзюларану і Оскару Авейдэ. Н. Дзюларан, былога паўнамоцнага камісара рэвалюцыйнага ўрада Беларусі і Літвы, Каліноўскі характарызуе як «балбатун», які дыскрэдытуе рух. (У самай адказнай момант Н. Дзюларан базэліва пакінуў свой пост і ўцекаў за мяжу. У Парыжы сустрэўся з Длускім). Менавіта Дзюларан Каліноўскі мае на ўвазе, калі піша Длускаму: «Аб урадзе маеш няправільнае ўяўленне. Па асобных яго прадстаўніках правільна судзіць пра яго не можаш». Оскара Авейдэ, хаця і непаслядоўнага рэвалюцыянера, Каліноўскі, як бачым, цаніў вышэй за Дзюларана.

Нарэшце, пісьмы, і ў першую чаргу Каліноўскага, з'яўляюцца каштоўнай крыніцай для характарыстыкі ўзаемаадносін на заключным этапе паўстання беларускіх і польскіх рэвалюцыянераў (у пісьме — Літвы і Кангрэсоўкі, гэта значыць Польшчы, межы якой былі ўстаноўлены Венскім кангрэсам).

Публікуемая ўпершыню перапіска Б. Длускага і К. Каліноўскага не толькі даносіць да нас подых той гераічнай эпохі, якая адышла ў мінулае, але і сведчаць аб тым, што аб рэвалюцыйнай дзейнасці К. Каліноўскага і яго паплечнікаў даляка яшчэ не сказана апошняе слова.

Вячаслаў ШАЛЬКЕВІЧ.



<sup>1</sup> Імперыяла, паўімперыяла — залатыя рускія манеты, якія чаканіліся з 1755 года. Імперыялаў раўняўся прыкладна 40 франкам.

<sup>2</sup> Льеж — горад у Бельгіі.

## ЗАЦІКАЎЛЕНАЯ

## РАЗМОВА

## ПРА НУМІЗМАТЫКУ

Першая частка другой усесаюзнай нумізматычнай канферэнцыі праходзіла ў Дзяржаўным Эрмітажы ў Ленінградзе, другая — у Звінігардзе, пад Масквой. Тэматычна даклады дзяліліся на два раздзелы, адзін з якіх быў прысвечаны 200-годдзю нумізматычнага збору Эрмітажа, другі — новым галінам у нумізматыцы і нумізматычным музейнаўстве. Было зроблена звыш паўсотні дакладаў. Непасрэдна Беларусі датычыўся даклад В. Рабцэвіча (БДУ) аб комплексе пісьмовых крыніц, якія былі сабраны М. Дамені (зараз захоўваецца ў Эрмітажы). Паперы Дамені праліваюць святло на вытворчасць сёньняшніх чэхаў Аляксея Міхайлавіча, тын-

фаў і шостакаў Пятра І. Гэтыя манеты прызначаліся ў першую чаргу для земляў Рэчы Паспалітай. Документы сведчаць, што яны ў даволі значнай колькасці прайшлі на беларускі рынак, таму ўяўляюць вялікую цікавасць для гісторыі Беларусі.

Другі раздзел першай часткі канферэнцыі закрануў больш шырокае кола пытанняў. Даследчыкі з розных месцаў краіны гаварылі аб пытаннях нумізматыкі асобных рэгіёнаў Савецкага Саюза. Беларускія даследчыкі працягвалі даклады аб грашовай тэрміналогіі, сістэме грашовага рахунку, манетах XVI—XVIII стагоддзяў.

Даклады другой часткі канферэн-

цыі, якая адбылася ў Звінігардзе, таксама тэматычна дзяліліся на два раздзелы. Першы быў прысвечаны агульным пытанням нумізматычнай метралогіі, другі — новым манетным знаходкам і папаўненню музейных калекцый.

У заключэнне была прынята большасцю галасоў рэзалюцыя, якая даручыла нумізматычнай камісіі пры нацыянальным камітэце гісторыкаў Савецкага Саюза ўзняць перад урадам краіны пытанне аб змяненні заканадаўства ў той частцы, што датычыць скарабав, з мэтай большага забеспячэння захаванасці гэтай каштоўнай гістарычнай крыніцы.

І. АНДРЭЙЧУК.

## ЦІ ЦЯЖКА БЫЦЬ НАШЧАДКАМ ВЯЛІКАГА ПІСЬМЕННІКА

Мы сустрэліся каля гасцініцы «Еўрапейская». Невялікага росту, з мяккім выразам шэрых вачэй, ён печым нагадаваў Фёдара Міхайлавіча Дастаеўскага. Падабенства надавалі і светлыя, гладка прычасаныя валасы, і невялікая русая бародка. Дзмітрый Андрэевіч, праўнук пісьменніка, прапанаваў адправіцца ў Аляксандра-Неўскую лаўру, дзе пахаваны Ф. Дастаеўскі. Дорога здалася нядоўгай. На могілках было пустынна. Мы падышлі да помніка.

— Тут ляжыць таксама мая прабабка, Ганна Рыгораўна (жонка пісьменніка), і мой бацька, Андрэй Фёдаравіч. — растлумачыў Д. Дастаеўскі. — Ганна Рыгораўна памерла ў Ялце ва ўзросце 76 год, пакі-

градскай блокады. У яго атрымалася: блокаду прарвалі таму, што блокадныя дзеці паводзілі сябе добра. Наўна, вядома, але прыёмна, што хлопец шукае сябе.

Уласна кажучы, многія з Дастаеўскіх спрабавалі займацца літаратурай. Дзеці Фёдара Міхайлавіча пісалі апавяданні. Дачка Люба нават выдала тры раманы, а Федзя — Фёдар Фёдаравіч — пісаў нядрэнныя вершы і апавяданні, але чамусьці спытаў іх, так што да нас яны не дайшлі.

Думаю, што і мастацкія здольнасці ў сям'і цягнуцца ад Фёдара Міхайлавіча. Ад яго засталася многа малюнкаў прямом, у асноўным на чарнавіках рукапісаў. Відаць, гэта дапамагала яму працаваць. Да-

## ДАСТАЕЎСКІ, ПРАЎНУК ДАСТАЕЎСКАГА

нуўшы завяшчанне, згодна якому сын, Фёдар Фёдаравіч, павінен быў перавесці яе прах у лаўру. Але пачалася грамадзянская вайна, і ён не змог гэтага зрабіць, памёр ад тыфу ў 1922 годзе. Завяшчанне Ганны Рыгораўны выканаў адзін з трох яе ўнукаў — Андрэй Дастаеўскі, «прадаўжальнік». Так называлася яго Ганна Рыгораўна за тое, што ён нарадзіўся ў гадавіну смерці Фёдара Міхайлавіча.

Мы стаялі ў задуменнасці каля помніка, на гранітным падножжы былі выбіты словы, якія пісьменнік зрабіў эпіграфам да свайго рамана «Браты Карамазавы»: «Шчыра, шчыра гавару вам: калі пшанічнае зярнятка, упаўшы ў зямлю, не памрэ, то станеца адно; а калі памрэ, то прынясе многа плодў». Потым выйшлі з цішыні лаўры на вуліцы вялікага горада, якія пільсавалі будзённым жыццём. Здавалася, цэлы пласт гісторыі і літаратуры, звязаны з імем Ф. Дастаеўскага, адарваўся ад жыцця сённяшняга і застаўся там, недзе далёка-далёка. Але такога не можа быць, усё ў свеце мае свой працяг. І я задаў галоўнае пытанне, што цікавіла мяне: як Дастаеўскія-нашчадкі жылі ў нашу эпоху, чым адзначылі свой шлях у лёсе Савецкай Расіі? 70 гадоў — гэта немалы тэрмін. Вядома, напрыклад, што нашчадак Л. Талстога выкладае ў нашы дні рускую мову ў Маскоўскім універсітэце, а Дастаеўскіх вядомасць не пясціла.

Дзмітрый Андрэевіч паказаў свае мазолістыя рабочыя рукі і ўсміхнуўся.

— Цяжка быць Дастаеўскім, гэта адчуваеш на сабе пастаянна. Усе ад цябе чакаюць нечага незвычайнага. А я лічу, што трэба проста быць чалавекам.

Пачну па парадку. Дзед, Фёдар Фёдаравіч, страсна любіў коней. Мой бацька, Андрэй Фёдаравіч Дастаеўскі, вялікі радыё- і аўтамадар, так і пайшоў на фінісную вайну проста са спарбніцтваў, з фляжкам: ён судзіў чэмпіянат па матагонках. Затым прайшоў усю Вялікую Айчынную вайну, змагаўся з японскімі мілітарыстамі ў Маньчжурый. Свой франтавы шлях пачаў малодшым лейтэнантам у 1939 годзе, закончыў яго ў 1946-м у званні маёра. Інжынер-тэхнік, ён меў некалькі цяжкіх раненняў і рана пайшоў на пенсію. А я з'явіўся на свет пасля таго, як бацька вярнуўся дамоў з адной вайны і пайшоў на другую.

Я па прафесіі радыёмеханік і вадзіцель трамвая, увогуле, рабочы чалавек. Вадзіў леныградскі трамвай да мая 1987 года, цяпер працую ў тэлеатэлье — рамантую радыёапаратуру. Я жанаты, і ў мяне ёсць сын Алёша. Яму трынаццаць гадоў. Марыць пра яхты і паціху стараецца пісаць. Атрымаў дзіцячую літаратурную прэмію тут, у Ленінградзе, за апавяданне, якое напісаў да гадавіны прарыву ленын-

рэчы, дзеяслоў «стушеватся» ў літаратуры першы прымяніў Ф. Дастаеўскі. І Фёдар Фёдаравіч маляваў цудоўна, а я нават спрабаваў паступаць у мастацкае вучылішча пры заводзе мастацкага шкла ў Ленінградзе.

Мы ішлі па цэнтральных вуліцах Ленінграда, хутка цімнела. На асцяжы было пытанне, але я ніяк не адважваўся яго задаць. Дзмітрый Андрэевіч нібыта адчуў гэта.

— Мне здаецца, я ведаю, што вы хочаце спытаць. Якое дачыненне мае вадзіцель трамвая, акрамя свайго прозвішча, да творчасці вялікага пісьменніка, так?

Мой бацька займаўся даследаваннямі прац Фёдара Міхайлавіча. Ён склаў дакладную «тапаграфічную» карту рамана «Злачынства і пакаранне», так сказаць, «блуканне па пакутах» Раскольнікава ў Пецярбургу. І па сённяшні дзень падыходзіць цікаўныя людзі на пятак паверх на старой лесвіцы дома № 15 на Сярэдняй-Пад'ячаскай вуліцы, дзе ў кватэры 67 жыла старая праэнттычца. Тых, хто жыве там цяпер, добра ведаюць пра гэта. Дарэчы, бацька меркаваў, што для пісьменніка імя героя — Радзівон Раманавіч Раскольнікаў таксама мела свой сэнс: раскол, развал дома Раманавых, кіруючай дынастыі царскай Расіі.

Мяне даўно цікавілі паперы Ганны Рыгораўны, жонкі Фёдара Дастаеўскага. Яна была незвычайнай жанчынай, пакінула пасля сябе цікавыя запісы, па якіх можна меркаваць пра жыццё пісьменніка.

У 1968 годзе ў Ленінградзе была арганізавана камісія па творчасці Дастаеўскага. Кіраўніцтва музея пісьменніка (ён быў адкрыты ў адной з дваццаці кватэр, дзе жыў і працаваў Дастаеўскі ў горадзе на Няве) прапанавала мне стаць членам навуковага савета пры музеі. Я і да гэтага дапамагаў яго супрацоўнікам, чым мог.

Як і мой бацька, я займаюся адной праблемай, загадкай. Гэта амаль дэтэктыўная гісторыя. Пасля смерці Ганны Рыгораўны ў Ялце з яе нумара ў гасцініцы «Францыя» зніклі рукапісы Дастаеўскага. Яны былі выкрадзены невядомымі асобамі. След рукапісаў і па сёння не знойдзены. Сярод іх — вялікая колькасць пісем Фёдара Міхайлавіча, а таксама невядомы нам раней чарнавы варыянт рамана «Браты Карамазавы».

Мы не заўважылі, як апынуліся ў раёне гасцініцы «Еўрапейская», дзе некалькі гаўдзін назад сустрэліся з Дамітрыем.

— Я развітваюся з вамі, заўтра рана на работу, і дома чакае жонка, — сказаў Дастаеўскі і моцна паціснуў маю руку. Трамвай, які праяжджаў міма, спыніўся на паўдарозе і адкрыў дзверы. Відаць, вагонаважы быў знаёмы з Дастаеўскім.

Аляксей БАРЗЕНКА.

## ЛЮБЫЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

## ЗАВЕЦЦА ВЁСКА — ЛЕНІН

У кожнай вёсцы — сваё імя, свая гісторыя, непаўторная, своеасаблівая. На карце нашай Радзімы наогул не вельмі многа назваў, якія ўзніклі ў глыбокай старажытнасці, існавалі ў мове многіх пакаленняў, але з часам набылі велічны і сімвалічны сэнс, сталі дарагімі і зразумелымі без дадатковага тлумачэння не толькі сваім жыхарам, але і людзям, якія жывуць далёка ад гэтых мясцін.

Менавіта такі лёс у назвы вёскі Ленін Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці. Узнікла яна ў далёкім мінулым на берагах ракі Случ. Першае пісьмовае паведамленне аб мястэчку Ленін, знойдзенае супрацоўнікамі Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва БССР у фондзе князёў Радзівілаў, адносіцца да 1582 года. Аднак не выключана, што населены пункт Ленін існаваў яшчэ ў канцы XIV—XV стагоддзяў і ўваходзіў у склад Слуцкага княства. Хто і калі так назваў вёску, невядома. Цяжка дакладна адказаць і на пытанне, што азначала першапачаткова гэта гістарычнае імя. Але вось што цікава: у спісах населеных пунктаў Расійскай імперыі, якія складаліся Геаграфічным таварыствам пры Акадэміі навук, у Еўрапейскай частцы краіны лічыцца толькі адзін у форме **Ленінь**. Гэта і было мястэчка ў глыбі беларускага Палесся. А калі быць да канца дакладным, то трэба адзначыць, што звесткі аб мястэчку Ленін маюцца ў кнізе «Волости и важнейшие селения Европейской России» (вып. V. Губернии Литовской и Белорусской областей). — С. Пецярбург, 1886 год, а таксама ў працы «Россия. Полное географическое описание нашего Отечества. Т. IX. Верхнее Поднепровье и Белоруссия». — С. Пецярбург, 1905 год.

Спрадэку жылі тут людзі небагата, карысталіся дарамі неабсяжных лясоў, займаліся рыбалоўствам і паляваннем, а на свабодных ад лесу і ўзвышаных кавалках зямлі вырошчвалі хлеб і агародніну. А яшчэ гаваралі пад жорсткім прыгнётам паноў — Ахлеявічаў, Хадкевічаў і шматлікіх іншых.

У Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве БССР захоўваюцца дакументы, якія сведчаць аб непадпарадкаванні сялян былой Ленінскай воласці Мазырскага павета Мінскай губерні ў час набліжэння рэвалюцыйных падзей у краіне. Напрыклад, 1917 года ў Леніне існаваў і дзейнічаў моцны бальшавіцкі цэнтр. Сярод насельніцтва вёскі і навакольных населеных пунктаў Ленінскай воласці распаўсюджваліся лістоўкі, брашуры, газеты. Наколькі моцнай была арганізацыя бальшавікоў у Ленінскай воласці, можна меркаваць па наступнаму факту. Па ўспамінах А. Купрыяновіч, дачкі рэвалюцыянера, уладжэнца вёскі Грычанаўчы Ленінскай воласці Мазырскага павета Уладзіміра Федаровіча, якія захоўваюцца цяпер у Ленінскім народным музеі, У. Федаровіч і яго брат Сямён Васільевіч у 1913 годзе былі арыштаваны і асуджаны за рэвалюцыйную дзейнасць на 8 гадоў катаржных работ са ссылай у Сібір. І гэта нягледзячы на тое, што Сямён Федаровіч у той час быў непаўналетнім. Магчыма, таму ў апошні момант катаргу яму замянілі чатырма гадамі перасильнай турмы.

Скупныя звесткі аб жыцці і дзейнасці асобных уладжэнцаў Ленінскай воласці, якія захаваліся дзякуючы ўспамінам старажылаў, яскрава сведчаць аб тым, як змагаліся бальшавікі-ленінцы ў перыяд суровых выпрабаванняў.

Сямёна Федаровіча, напрыклад, называ-

валі чалавекам з легенды. Адбыўшы пакаранне, ён вярнуўся ў родную вёску і ўжо праз некалькі дзён устанавіў сувязь з Лунінецкай партыйнай арганізацыяй, якая прыняла яго ў свае рады. Таварышы па партыі высока цанілі яго смеласць, мужнасць. Яму даручалі самыя адказныя заданні, і, дзякуючы ініцыятыве Федаровіча і яго таварышаў, голас ленынскага бальшавіцкага цэнтра пранікаў у самыя аддаленыя куткі Палесся.

Аб арганізаванасці рэвалюцыянераў-ленінцаў, іх уплыве на сялянскія масы воласці гаворыць і тое, што Савецкая ўлада ў мястэчку Ленін была ўстаноўлена 8 лістапада 1917 года, на другі дзень Кастрычніцкай рэвалюцыі. 26 кастрычніка (8 лістапада па новыму стылю) 1917 года ў Мінску была атрымана дэпеша: уся ўлада ў глыбі Палесся, у Мазырскай воласці, у руках членаў Мазырскага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў. Дэпешу гэта даслаў на адрас Мінскага аддзялення РСДРП(б) С. Федаровіч, які быў прызначаны эмісарам у Мазырскае павет.

З дня ўстанаўлення Савецкай улады па люты 1918 года ўся тэрыторыя Ленінскай воласці знаходзілася пад кантролем мясцовага Савета. Старшынёй валаснога рэвалюцыйнага камітэта быў выбраны ўраджэнец вёскі Грабава Ленінскай воласці, адзін з ветэранаў бальшавіцкай партыі Барыс Дубровін.

Далей падзеі змяняюць адна другую, як у калейдаскопе. Амаль год, з лютага па снежань 1918 года, у Ленінскай воласці пануе гетман Скарападскі. 6 снежня 1918 года атрады гетмана былі выбіты з Леніна, і ў воласці зноў устанавілася Савецкая ўлада. 16 жніўня 1919 года члены Ленінскага валаснога рэвалюцыйнага камітэта з баямі вымушаны былі пакінуць вёску, у якую ўварваліся польскія легіянеры. Новыя гаспадары пачалі ўсталёўваць новы парадак. Якім ён быў, добра апісана ў аповесці Якуба Коласа «Дрыгва». З 9 кастрычніка па 9 снежня 1919 года ў суседнім з вёскай Ленін населеным пункце Мікашэвічы, які ў той час уваходзіў у склад Ленінскай воласці (цяпер — населены пункт Лунінецкага раёна Брэсцкай вобласці), праходзілі перагаворы прадстаўнікоў Савецкага ўрада і панскай Польшчы, якім асабіста У. І. Ленін надаваў надзвычайна вялікае значэнне. 16 ліпеня 1920 года ва ўсёй Ленінскай воласці другі раз была адноўлена Савецкая ўлада. Зямля была перададзена сялянам, пачаліся іншыя рэвалюцыйныя пераўтварэнні. Аднак вельмі хутка, з сакавіка 1921 года (і на гэты раз на доўгія 18 гадоў — да 17 верасня 1939 года), на ленынскай зямлі зноў устанавілася ўлада польскіх паноў.

Як мы ўжо адзначалі, здарылася так, што гістарычная назва мястэчка Ленін пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі набыла велічны і сімвалічны сэнс, атрымала нібы другое жыццё. Гэта ўсведамлялі не толькі жыхары Ленінскай воласці, якія ганарыліся тым, што назва іх родных мясцін сугучна з імем правадыра Краіны Саветаў, але і ворагі Савецкай улады. Спрадвечная назва вёскі Ленін не давала спакою польскім акупацыйным уладам. Яна таксама змагалася, была нібы жывым прапагандыстам і мела своеасаблівы агітацыйны ўплыў на польскіх легіянераў. І прадстаўнікам улады панскай Польшчы нічога іншага не заставалася, як пачаць барацьбу... з назвай.

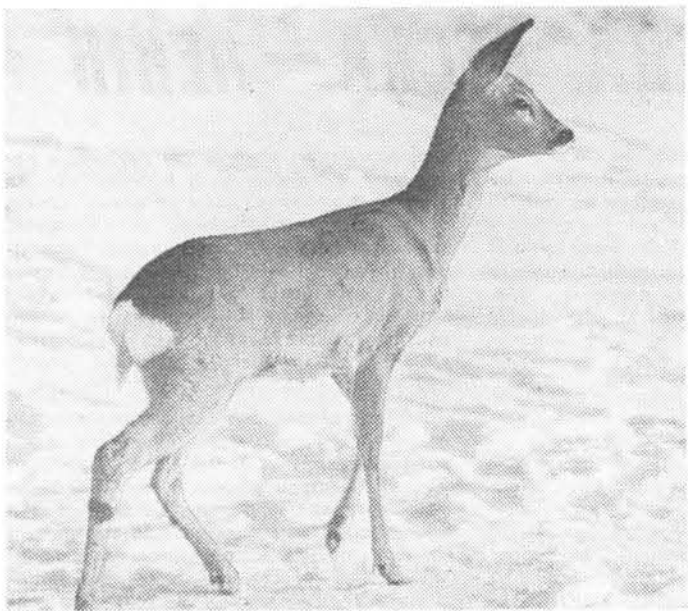
[Заканчэнне на 8-й стар.].



Вёска Ленін Жыткавіцкага раёна.

Фота У. ВАСІЛЬЧУКА.

## ЗІМОВЫ ЭЦЮД



## ЗАВЕЯ

Канчаўся студзень, а сапраўдная зіма не надыходзіла. Выпадзе сняжок, парадзе дзень-два мароз, і зноў слота. Так яна надакучыла, а тут яшчэ зранку занудзіў дождж. Стукае і стукае ў шыбу, буйнымі кроплямі сцякае на падаконнік, забівае ў самыя далёкія куткі душы рэшткі добрага настрою.

Каб хоць як разгнаць нудоту, бяруся за часопіс. Дачытаў артыкул і раптам звярнуў увагу, што не чуваць больш стуку кропель. Глянуў у акно, а на фоне суседняга дома доўгімі росчыркамі падаюць цяжкія буйныя сняжынкi. Усё гусцей і гусцей. Вачэй не адарваць ад іх імклівага палёту. З-за вугла, з-за высокіх прысад, раптам шугануў вецер. Сняжынкi завіхурыліся, затанцавалі ў яго патоках, на вачах убелюваючы двор.

Пад вечар над горадам разгулялася сапраўдная мяцеліца. Снег цяпер не падаў, а нёсся тугімі пасмамі, завіваўся на асфальце мудрагелістымі ўзорамі пазёмкі, забіваўся пад цёплае паліто рэдкіх прахожых і раптам смірна ўладкоўваўся дзе-небудзь у зацішку.

Шугала ўсю ноч. Мне не спалася. Можна таму, што ўпершыню за зіму гуляе завея і яе пошвіст за акном нагадвае заснежаны лес, будзіць фантазію, кідае мяне ў вір мараў. Пад ранак не вытрымаў, глянуў на вуліцу. А там — казка. Не трэба і фантазіі. Мокры снег шчыльна спаўіў зямлю, запакаваў лужыны, цяжкім грузам павіс на кожнай галінцы бяроз. Тонкія і доўгія іх пасмы пакорна схіліліся долу. Як вытрымліваюць яны, як не зломіцца...

Суботні ранак здзівіў бязлюдзем. Здавалася, суседзі бязца выйшлі на вуліцу, каб не парушыць гэты белы спакой. Сяджу ля акна і назіраю, як паранейшаму мітусіцца завея. Страсянуўшы цэлы рой сняжынак, на бярозы паселі вераб'і і сініцы. Паглядаючы на кармушку ля маёй форці. Ім хочацца пажывіцца, але ў акне — чалавек. І ўсё ж голад не цётка: адна за адной птушкі пераляцелі на балкон, затым — да кармушкі.

Стукнулі дзверы. Хто там такі смелы? Хто першым ступіў на чыстую сурвэтку завеі? Здаецца, аб гэтым пытаюцца-цікаваюць і сінічкі, што дружна пярхнулі на бярозы.

Хлапчукі. Ды цэлай гурбою. Паспрабавалі снег. Мокры. Леніцца. І пайшла гульня.

Перакідвацца снежкамi ім хутка надакучыла. Бачу, як гуртам пачалі качаць вялікія белыя кругляшы. А хвілін праз колькі пад высокай бярозкай вырае тоўсты прысадзісты снежавік. Адна рука ў бок, другая — абaperлася на сукаваты кіёк. На галаве, бы чуб, бярозавая галінка.

Ля суседняга дома таксама радасць. Дзеці збудавалі сапраўдную снежную крэпасць. Разбіліся на каманды і давай па чарзе яе штурмаваць. Нішто ім не замінае: ні востры вецер, ні вада, што выступіла з-пад снегу і хлюпае пад чаравікамі.

Пасля абеду прымарозіла. Завея ж віруе і віруе між дамоў, свішча ў тэлевізійных антэнах. Усё. Больш уседзець дома не маю сілы. Бяру лыжы і — за горад.

У лесе — дзівы-дзівосныя. Першае, што пасля палявога вятрыска прыемна ўражае, — цішыня і спакой. Сняжынкi, якія яшчэ хвіліну назад балюча калолі твар, тут адразу змянілі характар, падабрэлі. Кружацца, кружацца, нетаропка кладуцца на дол, ласкава кранаюць шчокі. Вунь колькі іх павісла на дрэвах, кустах. Цэлыя гурбы. І стаў той хмызняк сапраўднай казкай. Чаго тут толькі няма. Вунь белы мядзведзь, а там — пудзіла агароднае, злева — гном у вялізнай шапцы, справа — зайчык стуліўся. Я ведаю: варта толькі крануць лыжнай палкай гэтыя здані, як мядзведзь стане ядлоўцам, пудзіла — хваінкай, гном — бярозавым прыстарчам, а зайчык — купінай высокай травы. Толькі навошта? Хай так і будзе. Можна яшчэ хто прыйдзе, палюбуецца.

І сапраўды, тарганулася галінка, скінуўшы снег, і на палянку выйшла казуля. Стаіць, здаецца, любуюцца беллю зімы. Толькі надоўга. Пачула, як пстрыкнуў фотаапарат, і знікла, шэрай ценню мільгае між заснежаных сосен.

Тая завея стала паваротным пунктам зімы. За два дні і дзве ночы яна закруціла дарогі, па калені ўкрыла сваёй коўдрай лес. А люты ўдарыў моцнай сцюжай. І адразу ў сэрцах людзей пасялілася радасць: са снегам і марозам мы, славяне, адчуваем сябе добра.

Васіль ЖУШМА.

НА ЗДЫМКУ: на палянку выйшла казуля.

Фота аўтара.

## ЗАВЕЦЦА ВЁСКА — ЛЕНІН

[Заканчэнне.  
Пачатак на 7-й стар.]

У процівагу перакананню простых сялян у тым, што У. І. Ленін сваім псеўданімам парадніўся з імі, гістарычнымі ленінцамі (дарэчы, менавіта так — гістарычнымі ленінцамі — яны сябе і называлі), польскія ўлады прапаноўвалі шэраг наўмысна неверагодных версій аб паходжанні назвы вёскі Ленін. І калі мы пішам сёння пра гэта, то дзеля памяці тых «гістарычных ленінцаў», якія змагаліся за Савецкую ўладу, аддалі жыццё ў барацьбе за светлую будучыню, для якіх слова Ленін — імя правадзіра рэвалюцыі і назва іх роднай мясцовасці — было велічым сімвалам.

Польскія легіянеры наўмысна ўсюды на дарогах, што вялі ў мястэчка Ленін, ставілі шыльды на слупах з новай назвай «Сасанковічы» (генерал быў такі ў пагранічных польскіх войсках — Сасноўскі). Але гэтыя шыльды і слупы доўга не трываліся: патрыёты зрывалі, ламалі іх і замянялі іншымі — з надпісам «Ленін».

Мінулі гады. Аб тых далёкіх падзеях памятаюць толькі ветэраны. Іх расказы і ўспаміны старанна збіраюць сёння краязнаўцы — вучні Ленінскай сярэдняй школы. Сярод матэрыялаў ёсць шмат цікавых дакументаў. Вось, напрыклад, запісаныя імі словы камуніста Васіля Цітовіча, барацьбіта за Савецкую ўладу ў Ленінскай воласці: «...Псеўданім У. І. Ульянава — Ленін і імя Ленінскага раёна — адно цэлае. І я, камуніст ленінскага прызыву, перадаю вам: ахоўвайце гэта святое і дарагое імя пры любых абставінах, любымі сродкамі, а калі патрэбна будзе, то і цаной свайго жыцця».

Менавіта так паступалі жыхары былой Ленінскай воласці і ў цяжкія гады Вялікай Айчыннай вайны, калі за адно толькі імя — ленінец, якім называлі сябе людзі, акупанты расстрэльвалі без суда і следства. Магчыма, гэтым перакананнем кіраваўся і стары жыхар вёскі Навіна былога Ленінскага раёна Пінскай вобласці Іван Цуба, які ў 1943 годзе паўтарыў падзвіг легендарнага Івана Сусаніна — завёў карны фашысцкі атрад у непраходныя нетры і балоты, адкуль фашысты ўжо не вярнуліся.

Магчыма, менавіта ў цяжкія гады выпрабаванняў, калі Ленінская воласць знаходзілася пад уладай панскай Польшчы, і потым, пасля невялікага перапынку ў 21 месяц і 5 дзён, калі на тэрыторыю новага раёна Савецкай Беларусі — Ленінскага, першага і адзінага раёна ва ўсёй Краіне Саветаў пад такой назвай, уварваліся нямецка-фашысцкія захопнікі, нарадзілася думка-перакананне бальшавікоў-падпольшчыкаў і партызан-ленінцаў аб тым, што У. І. Ленін парадніўся з жыхарамі гістарычнай Ленінскай воласці не толькі ўскосна — цераз супадзенне свайго псеўданіма і назвы вёскі.

На паўночна-ўсходняй ускраіне вёскі Ленін насыпаны велічны курган з абеліскам на вяршыні. Тут пахаваны 1 250 савецкіх ваеннапалонных і мірных жыхароў, расстреляных у 1941—1942 гадах нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Сумны факт: з 5 000 жыхароў Леніна пасля вайны ў жывых засталася толькі 120. У самім мястэчку не ўцалела ніводнага збудавання.

Побач са свяшчэнным Курганам

ном знаходзіцца брацкая магіла вязняў гета, якія былі расстреляны 14 жніўня 1942 года. Пахаваны ў гэтай магіле дзеці, старыя і жанчыны, усяго — каля 2 тысяч чалавек.

Не знікаюць жывыя кветкі і на брацкай магіле спаленых мірных грамадзян мястэчка Ленін. 16 лютага фашысцкія вылюдкі ўварваліся ў партызанскую зону Ленінскага раёна, захапілі 1 200 жанчын і дзяцей і ўсіх закатавалі. Такім чынам, у адных толькі брацкіх магілах вёскі Ленін — прах амаль 4,5 тысячы савецкіх грамадзян.

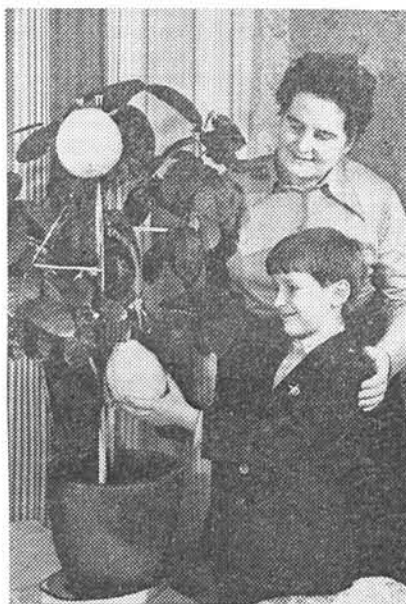
Але ўжо ў 1942 годзе на тэрыторыі былой Ленінскай воласці была ўтворана партызанская зона і ўстаноўлена Савецкая ўлада. Да канца 1942 года з 17 нямецка-фашысцкіх гарнізонаў у Ленінскім раёне засталася толькі 4.

Цяжкі, але слаўны лёс выпавіў на долю палескіх ленінцаў, для якіх сама гісторыя вызначыла сімвалічнае і вялікае імя, якое клікала іх на барацьбу і аб'ядноўвала ў самых цяжкіх выпрабаваннях.

...Шмат стагоддзяў назад з'явілася ў глыбі Палесся на берагах ракі Случы назва **Ленін**. 70 гадоў аддзяляюць нас ад тых дзён, калі гэтая назва стала гонардым палешукоў. У цэнтры вёскі Ленін стаіць помнік правадзіру рэвалюцыі, заснавальніку партыі бальшавікоў і Савецкай дзяржавы, імя якога блізкае і дарагое для кожнага з нас.

У. БАЯРЫН,  
старшыня савета Ленінскага  
народнага музея Жыткавіцкага  
раёна Гомельскай вобласці,

А. РОГАЛЕУ,  
правадзейны член Геаграфічнага  
таварыства СССР,  
выкладчык Гомельскага  
дзяржуніверсітэта.



Чацвёрты год расце ў кватэры лабаранткі Мінскай гарадской санітарна-эпідэміялагічнай станцыі Ларысы Шаўчэнка пасаджанае некалі чаранком дрэўца. Год назад з яго знялі першы ўраджай — два лімоны. Плады аказаліся не толькі надзіва важкімі — 450 і 600 грамаў, але і смачнымі, добра вытрымалі доўгае захоўванне. У апошнія дні мінулага года на галінцы даспеў яшчэ адзін плод (дрэва цвіце і пладаносіць круглы год). Калі яго паклалі на вагі, стрэлка спынілася на дзяленні 750 грамаў. Ці ёсць у Ларысы Рыгораўны нейкія асобы аграмамічныя сакрэты? Няма, гаворыць яна, трэба толькі акуртна паліваць і праціраць расліну, знішчаць шкодніку. Ну, і, вядома, лімону трэба многа сонца. А раней у кватэры Л. Шаўчэнка расло і нават давала плады кафейнае дрэва, па пакаёвым язмін.

НА ЗДЫМКУ: Л. ШАЎЧЭНКА з унукам Дзімам ля «цудадрэва».

Фота М. МІНКОВІЧА.

## 3 КАЛЕКЦЫІ ЕРМАЧКОВА

Калекцыя жыхара Брэста Паўла Ермачкова налічвае каля 300 гадзіннікаў розных марак, эпох, дзяржаў. На выстаўцы «Гадзіннікі і час», што адкрыта ў Брэсцкім краязнаўчым музеі, прадстаўлены 22 гадзіннікі.

Сабраў Павел Іванавіч і нямала цікавых фактаў з гісторыі гадзіннікаў. Аказваецца, разам з першымі — сонечнымі — скарыстоўваліся вадзяныя, якія прымяняліся ў многіх краінах аж да семнацатага стагоддзя. Ці такі факт: Крамлёўскія куранты, устаноўлены ў 1706 годзе, куплены Пятром I у Галандыі і былі дастаўлены з Амстэрдама ў Маскву на 30 падводах.

Гадзіннікі з калекцыі Ермачкова зроблены ў Швейцарыі, Францыі, Германіі, Японіі. Ёсць вырабленыя ў Германіі для Кітая. Датуюцца гадзіннікі пачаткам, сярэдзінай, канцом дзевятнацатага стагоддзя. Прыцягваюць увагу швейцарскія — «Зяюля з перапёлкай», «Дама», «Ю. Цэзар». Вылучаецца настольны гадзіннік з гадавым заводам сярэдзіны XIX стагоддзя з Германіі — ён знаходзіцца пад шкляным каўпаком. Асобна ў экспазіцыі прадстаўлены разнастайныя ключы да гадзіннікаў.

Павел Іванавіч мае намер частку калекцыі перадаць музею.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ  
ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,  
33-02-80, 33-03-15,  
33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага  
Чырвонага Сцяга  
друкарня выдавецтва  
ЦК КП Беларусі.  
Зак. № 222